

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ 2017

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η Ελλάδα είναι μία συνταγματική δημοκρατία με πολυκομματικό κοινοβούλιο. Η νομοθετική εξουσία έχει παραχωρηθεί στο κοινοβούλιο που διαθέτει μόνο ένα νομοθετικό σώμα. Το 2015, διεξήχθησαν κοινοβουλευτικές εκλογές στη χώρα οι οποίες, σύμφωνα με ανεξάρτητους παρατηρητές, ήταν ελεύθερες και δημοκρατικές. Από τις εκλογές αυτές προέκυψε κυβέρνηση συνασπισμού των κομμάτων ΣΥΡΙΖΑ και ΑΝΕΛ (ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ) που κυβερνά τη χώρα υπό τον Πρωθυπουργό Αλέξη Τσίπρα.

Οι πολιτικές αρχές διατήρησαν αποτελεσματικά τον έλεγχο των σωμάτων ασφαλείας.

Τα σημαντικότερα προβλήματα από πλευράς ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιελάμβαναν καταγγελίες βασανιστηρίων, ποινικοποίηση της συκοφαντικής δυσφήμισης και βίαιες επιθέσεις εναντίον δημοσιογράφων, καταγγελίες για επαναπροώθηση αιτούντων άσυλο, διαφθορά στο Δημόσιο και περιστατικά άσκησης βίας βασισμένα σε κίνητρα περί της ηθικής καθώς και ξενοφοβικά, όπως επίσης και σε εχθρικά αισθήματα εναντίον των λεσβιών, ομοφυλοφίλων, αμφισεξουαλικών, διεμφυλικών και μεσόφυλων ατόμων (ΛΟΑΤΚΙ).

Η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για τη διερεύνηση, δίωξη και τιμωρία των παραβατών αξιωματούχων οι οποίοι προέβησαν σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων είτε αυτοί ανήκαν στα σώματα ασφαλείας είτε σε άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες.

Ενότητα 1. Σεβασμός της ακεραιότητας του ατόμου συμπεριλαμβανομένης της Ελευθερίας από:

α. Αυθαίρετη αφαίρεση ζωής και άλλες παράνομες ή πολιτικώς υποκινούμενες δολοφονίες

Δεν υπήρξαν αναφορές ότι η κυβέρνηση ή εκπρόσωποί της προέβησαν σε φόνους, αυθαίρετα ή παράνομα.

β. Εξαφάνιση

Δεν υπήρξαν αναφορές για εξαφανίσεις που έγιναν από τις κρατικές αρχές ή για λογαριασμό αυτών.

γ. Βασανιστήρια και άλλες μορφές σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία απαγορεύουν τέτοιες πρακτικές και παρέχουν εγγυήσεις σε κρατούμενους ύποπτους για εγκληματικές πράξεις, μετανάστες χωρίς έγγραφα και αιτούντες άσυλο. Ωστόσο κατά καιρούς υπήρξαν αναφορές περιστατικών κακομεταχείρισης και κακοποίησης μεταναστών χωρίς έγγραφα, αιτούντων άσυλο και Ρομά, από αστυνομικούς (δείτε επίσης την Ενότητα 2.δ., Κακοποίηση Μεταναστών, Προσφύγων και Ανιθαγενών και την Ενότητα 6., Εθνικές/Φυλετικές/Εθνοτικές Μειονότητες).

Στις 18 Απριλίου, ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης έστειλε επιστολή στους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Προστασίας του Πολίτη με θέμα «τέσσερις καλά τεκμηριωμένες περιπτώσεις μεταναστών», οι οποίοι ισχυρίζονταν ότι είχαν υποστεί βίαιο ξυλοδαρμό από αστυνομικούς στη Σάμο και στη Χίο, το Νοέμβριο του 2016 και τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2017. Αναφέρθηκε ότι οι ανήλικοι παραπονέθηκαν για απώλεια ακοής, εξάρθρωση γονάτων και σπασμένα οστά στα πόδια. Επίσης, η επιστολή του Επιτρόπου περιέγραφε την καταγγελία τριών Ελλήνων Ρομά ότι υποβλήθηκαν σε «βασανιστήρια» από αστυνομικούς της Διεύθυνσης Δυτικής Αττικής οι οποίοι τους χτύπησαν άσχημα κατά τη διάρκεια ανάκρισης τον Οκτώβριο του 2016. Στις 15 Μαΐου, η κυβέρνηση απάντησε ότι σε όλες τις περιπτώσεις για τις οποίες υποβλήθηκε καταγγελία, οι αρχές ξεκίνησαν προκαταρκτική έρευνα για να στοιχειοθετήσουν αν οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί είχαν διαπράξει κάποιο αδίκημα για το οποίο έπρεπε να τους επιβληθεί ποινή.

Συνθήκες στις φυλακές και στα κέντρα κράτησης

Οι συνθήκες στις φυλακές, στα κέντρα κράτησης και στα κρατητήρια δεν ήταν πάντα σύμφωνες με την ελληνική νομοθεσία ή τα διεθνή πρότυπα. Τα προβλήματα αφορούσαν σε συνωστισμό, έλλειψη υλικού όπως κουβέρτες, ρούχα και προϊόντα υγιεινής, πενιχρή διατροφή και ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής, έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες φροντίδας υγείας και σε ιατρική περίθαλψη, καθώς και έλλειψη ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων. Κατά τη διάρκεια του έτους υπήρξαν καταγγελίες για κακομεταχείριση ή κακοποίηση μεταναστών και προσφύγων από την αστυνομία, συμπεριλαμβανομένων και ανηλίκων, σε αστυνομικά τμήματα και κέντρα κράτησης (δείτε επίσης την Ενότητα 2.δ., Κακοποίηση Μεταναστών, Προσφύγων και Ανηλίκων). Στις 28 Απριλίου, ο Αναπληρωτής Υπουργός Προστασίας του Πολίτη ενημέρωσε το Κοινοβούλιο ότι η προκαταρκτική δικαστική έρευνα από τον Οκτώβριο του 2016 της υπόθεσης 5 Σύριων ανηλίκων οι οποίοι ισχυρίστηκαν ότι τους κακομεταχειρίστηκαν αστυνομικοί στο αστυνομικό τμήμα Ομόνοιας, στην Αθήνα, ανεστάλη λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων που θα επιβεβαίωναν τους ισχυρισμούς τους και τα ρατσιστικά κίνητρα των εμπλεκόμενων αστυνομικών.

Φυσικές Συνθήκες: Ο συνωστισμός συνέχισε να αποτελεί πρόβλημα σε κάποια κέντρα κράτησης και καταγραφής, ιδιαίτερα στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, καθώς και στα κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων περιοχών χωρίς τη λειτουργία προ-αναχωρησιακών κέντρων. Όσον αφορά στις φυλακές, ο συνολικός αριθμός των κρατούμενων ήταν μικρότερος από τη μέγιστη χωρητικότητά τους. Κάποιοι ανήλικοι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων και ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο, διέμεναν υπό καθεστώς «προστατευτικής κράτησης» στα ίδια κελιά με ενήλικες ή σε υποστελεχωμένα αστυνομικά τμήματα με μεγάλο συνωστισμό και περιορισμένη πρόσβαση σε εξωτερικούς χώρους (δείτε Ενότητα 6. Εκτοπισμένα Παιδιά). Σύμφωνα με κυβερνητικές υπηρεσίες και μη κυβερνητικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένου του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) και του Συνηγόρου του Πολίτη, η πρόσβαση σε τροφή καλής ποιότητας, καλές συνθήκες υγιεινής, θέρμανση, εξαερισμό, φωτισμό, ιατρική περίθαλψη και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, ήταν κάποιες φορές ανεπαρκής. Στις 6 Σεπτεμβρίου, η Κίνηση Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή (ΚΕΕΡΦΑ) επισκέφθηκε το προ-αναχωρησιακό κέντρο Κορίνθου όπου κρατούνταν 800 μετανάστες και ανέφερε ότι οι ασθενείς δεν είχαν πρόσβαση σε κατάλληλη ιατρική περίθαλψη, ενώ η ποιότητα της τροφής τους ήταν κακή και το νερό συχνά μη πόσιμο. Στις 25 Σεπτεμβρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ) γνωστοποίησε τα ευρήματά της από τις επισκέψεις της στην

Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και σε επιλεγμένα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) νησιών, το 2016 και επέκρινε την κυβέρνηση για τις συνθήκες που επικρατούσαν σε ορισμένα κέντρα κράτησης. Η αποστολή της ΕΠΒ διαπίστωσε συνωστισμό στο ΚΥΤ της Μόριας στη Λέσβο και στο ΚΥΤ της ΒΙΑΛ στη Χίο, προβλήματα στη σίτιση, υψηλά επίπεδα βίας, ανεπαρκή παροχή βασικών υπηρεσιών ιατρικής περίθαλψης και πόσιμου νερού, καθώς και ανεπαρκή αρωγή στις ευπαθείς ομάδες. Επίσης, η έκθεση υπογράμμισε τη «συνεχή και συστηματική» κράτηση εκατοντάδων ασυνόδευτων ανηλίκων για μεγάλες περιόδους σε κακές συνθήκες διαβίωσης με ανεπαρκή φροντίδα.

Η αστυνομία έθετε υπό κράτηση μετανάστες χωρίς έγγραφα και αιτούντες άσυλο. Η αστυνομία επίσης κρατούσε σε προ-αναχωρησιακά κέντρα άτομα των οποίων η αίτηση ασύλου είχε απορριφθεί και έπρεπε να επιστρέψουν στην Τουρκία, μετανάστες που ανέμεναν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους με το πρόγραμμα Εθελούσιας Επιστροφής υπό την αρωγή του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ), καθώς και μετανάστες υπόπτους για διάπραξη εγκλημάτων.

Διοίκηση: Ανεξάρτητοι φορείς διερεύνησαν αξιόπιστες καταγγελίες για απάνθρωπες συνθήκες. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ενίσχυσε τη διαφάνεια των στατιστικών στοιχείων που αφορούν στις κρατήσεις, δημοσιοποιώντας κάθε δύο μήνες την χωρητικότητα κάθε φυλακής και τον αριθμό των κρατούμενων σε αυτήν.

Ανεξάρτητος Έλεγχος: Γενικά, η κυβέρνηση επέτρεψε τον έλεγχο των συνθηκών στις φυλακές και στα κέντρα κράτησης από ανεξάρτητες αρχές και μη κυβερνητικούς παρατηρητές, αλλά περιορίσε την πρόσβαση στα ΚΥΤ και στα επίσημα κέντρα υποδοχής μεταναστών και αιτούντων άσυλο σε ΜΚΟ, διπλωματικές αποστολές καθώς και σε αλλοδαπούς και εγχώριους δημοσιογράφους, συχνά ζητώντας τους να υποβάλουν επίσημα αιτήσεις πρόσβασης, με προειδοποίηση εκ των προτέρων, για επίσκεψη σε κάθε συγκεκριμένο προορισμό. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι αρχές αρνήθηκαν ή ανέβαλαν την επίσκεψη επικαλούμενες πολύ μεγάλο αριθμό αιτήσεων ή λόγους ασφαλείας.

Βελτιώσεις: Η κυβέρνηση προέβη σε διάφορες διοικητικές και νομοθετικές βελτιώσεις των συνθηκών στις φυλακές, συμπεριλαμβανομένων και παρεμβάσεων για την πρόσβαση στην εκπαίδευση όσων εξέτιαν ποινή. Στις 21 Σεπτεμβρίου, η Βουλή ψήφισε τροπολογία η οποία επαναπροσδιορίζει τους κανόνες της αποφυλάκισης κρατούμενων υπό όρους ώστε να μειωθεί ο συνωστισμός στις φυλακές. Οι κρατούμενοι θα μπορούν να υποβάλουν αίτηση αποφυλάκισης αφού θα έχουν εκτίσει τουλάχιστον το 10% ποινής μικρότερης των τριών ετών, το 20% ποινής από τρία έως πέντε έτη, το 40% ποινής πέντε έως δέκα ετών και το 50% ποινής άνω των δέκα ετών. Θα είναι υποχρεωμένοι να φορούν βραχιόλι ηλεκτρονικής επιτήρησης και να παρουσιάζονται σε αστυνομικό τμήμα σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η τροπολογία περιελάμβανε εξαιρέσεις από την υπό όρους απόλυση των καταδικασμένων για σοβαρά εγκλήματα συμπεριλαμβανομένων και αυτών που εξέτιαν ποινές για εγκλήματα με θύματα παιδιά.

Στις 7 Απριλίου και στις 27 Ιουλίου, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανήγγειλε την έναρξη σχολείου «δεύτερης ευκαιρίας» μέσα στις φυλακές Χανίων και Μαλανδρινού. Σύμφωνα με το Υπουργείο, υπήρχαν έξι τέτοια σχολεία για την προαγωγή της εκπαίδευσης των φυλακισμένων που δεν είχαν συμπληρώσει τα εννέα έτη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Επίσης, στις 27 Ιουλίου, ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων εγκαινίασε, στη φυλακή Μαλανδρίνου, ένα χώρο φιλικό προς τα παιδιά, ώστε τα παιδιά των τροφίμων να τους επισκέπτονται σε ένα ανθρώπινο περιβάλλον.

δ. Αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία απαγορεύουν την αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση και προβλέπουν το δικαίωμα κάθε ατόμου να αμφισβητήσει δικαστικά τη νομιμότητα της σύλληψής ή της κράτησής του. Γενικώς, οι αρχές σεβάστηκαν αυτήν την υποχρέωση.

Ο ρόλος της αστυνομίας και των υπηρεσιών ασφαλείας

Η αστυνομία είναι αρμόδια για την επιβολή του νόμου, την ασφάλεια των συνόρων και την τήρηση της τάξης και εποπτεύεται από τον Αναπληρωτή Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, ο οποίος υπάγεται διοικητικά στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή είναι υπεύθυνο για την επιβολή του νόμου και την προστασία των συνόρων εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων και υπάγεται διοικητικά στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής. Οι ένοπλες δυνάμεις, υπό την ηγεσία του Υπουργείου Άμυνας, και η αστυνομία, είναι συνυπεύθυνες για την επιβολή του νόμου σε κάποιες παραμεθόριες περιοχές. Οι πολιτικές αρχές διατήρησαν αποτελεσματικά τον έλεγχο της αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος και των ενόπλων δυνάμεων και η κυβέρνηση διέθετε αποτελεσματικούς μηχανισμούς για να ερευνά και να τιμωρεί τη βία.

Κάποιες ΜΚΟ κατήγγειλαν περιστατικά ρατσιστικής βίας και βίαιες πράξεις υποκινούμενες από μίσος που διέπραξαν σώματα ασφαλείας. Στην έκθεσή του της 4^{ης} Απριλίου, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (ΔΚΠΡΒ), ένα δίκτυο ΜΚΟ που συντονίζεται από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ανέφερε ότι, το 2016, συνέβησαν λιγότερα περιστατικά ρατσιστικής βίας στα οποία εμπλέκονταν αστυνομικοί, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Το ΔΚΠΡΒ διαπίστωσε ότι έξι από τα 95 καταγεγραμμένα περιστατικά διαπράχθηκαν από όργανα επιβολής της τάξης. Δεν υπήρξαν περισσότερα στοιχεία όσον αφορά αποτελέσματα εσωτερικής έρευνας ή ποινές που επιβλήθηκαν στους ενόχους.

Η Υπηρεσία του Συνηγόρου του Πολίτη έχει τη δικαιοδοσία να διεξαγάγει ανεξάρτητες έρευνες περιστατικών πιθανής ατιμωρησίας και κατάχρησης εξουσίας από την αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα, το προσωπικό της πυροσβεστικής υπηρεσίας και το προσωπικό των φυλακών. Ο Συνήγορος του Πολίτη δύναται να ερευνά ανεπίσημα τέτοια περιστατικά από μόνος του ή έπειτα από κατηγορίες ή παραπομπές από τους αρμόδιους υπουργούς και γενικούς γραμματείς. Ο Συνήγορος του Πολίτη πρέπει να ενημερώνει για τα ευρήματά του εντός τριών μηνών από την έναρξη της έρευνας. Στη διάρκεια του έτους, ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσιοποίησε δύο ειδικές εκθέσεις: μία για τις ροές των μεταναστών και την προστασία των προσφύγων και μία άλλη για την επιστροφή των υπηκόων τρίτων χωρών.

Πανεπιστήμια, ΜΚΟ, διεθνείς οργανώσεις και ακαδημίες υπηρεσιών εκπαίδευσαν την αστυνομία στην καταπολέμηση εγκλημάτων που υποκινούνται από το μίσος, στην εμπορία και διακίνηση ανθρώπων, καθώς και στη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Διαδικασίες σύλληψης και μεταχείριση κρατουμένων

Για να γίνουν συλλήψεις, η νομοθεσία προβλέπει την έκδοση δικαστικών ενταλμάτων, με εξαίρεση τα επ' αυτοφώρω αδικήματα, ενώ απαγορεύει τις αυθαίρετες συλλήψεις και η αστυνομία, γενικώς, τήρησε αυτές τις διατάξεις. Η αστυνομία υποχρεούται από τη νομοθεσία να οδηγήσει τους κρατούμενους ενώπιον ανακριτή εντός 24 ωρών από τη σύλληψή τους κι εκείνος πρέπει να εκδώσει ένταλμα κράτησής τους ή να διατάξει να αφεθούν ελεύθεροι. Οι κρατούμενοι ενημερώνονται αμέσως για τις κατηγορίες που τους βαρύνουν. Η προσωρινή κράτηση (προφυλάκιση) μπορεί να διαρκέσει μέχρι 18 μήνες, ανάλογα με τη σοβαρότητα του εγκλήματος ή 30 μήνες σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Ωστόσο, το δικαστικό συμβούλιο δύναται να διατάξει την απελευθέρωση κρατούμενων ενώ εκκρεμεί η δίκη τους. Οι κατηγορούμενοι για πλημμελήματα μπορούν να δικαστούν με διαδικασίες αυτοφώρου. Οι πολίτες δικαιούνται αποζημίωση από το κράτος αν διαπιστωθεί ότι παρανόμως κρατήθηκαν.

Η νομοθεσία ορίζει ότι τα άτομα που τελούν υπό κράτηση έχουν δικαίωμα να επικοινωνήσουν με στενό συγγενή τους ή με άλλο τρίτο πρόσωπο, να συμβουλευτούν δικηγόρο της επιλογής τους και να έχουν πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες και οι αρχές, γενικά, σεβάστηκαν αυτά τα δικαιώματα. Το σύντομο χρονικό διάστημα (24 ώρες), εντός του οποίου η αστυνομία πρέπει να οδηγήσει τους κρατούμενους ενώπιον τακτικού ανακριτή, σε κάποιες περιπτώσεις δύναται να περιορίζει τη δυνατότητά τους να παρουσιάσουν επαρκή υπεράσπιση. Οι κατηγορούμενοι μπορούν να ζητήσουν αναβολή για να προετοιμάσουν την υπεράσπισή τους. Ο νόμος προβλέπει περιοριστικά μέτρα και απελευθέρωση με καταβολή εγγύησης κατηγορουμένων που κρατούνται με την κατηγορία διάπραξης κακουργήματος, αλλά και για πιο ασήμαντες κατηγορίες, εκτός αν κάποιος δικαστικός λειτουργός κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος να διαφύγει ο κατηγορούμενος στο εξωτερικό.

Ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μέσα ενημέρωσης ανέφεραν περιστατικά όπου αλλοδαποί κρατούμενοι είχαν περιορισμένη πρόσβαση σε διερμηνέα διορισμένο από το δικαστήριο ή δεν γνώριζαν ότι δικαιούνται νομική συνδρομή. Ο Δικηγορικός Σύλλογος παρείχε νομική εκπροσώπηση σε άπορους που κατηγορούνταν για κακουργήματα, ενώ ΜΚΟ και διεθνείς οργανώσεις προσέφεραν περιορισμένη νομική βοήθεια σε κρατούμενους μετανάστες και αιτούντες άσυλο.

Αυθαίρετη σύλληψη: Ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επέκριναν την κράτηση αιτούντων άσυλο ή απορριφθέντων αιτούντων, λέγοντας ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά της κράτησης μέτρα, όπως η περιοδική εμφάνισή τους σε αστυνομικό τμήμα. Στις 24 Απριλίου, η *Εφημερίδα των Συντακτών* έγραψε ότι, στη Λέσβο, η αστυνομία συνέλαβε έναν Σύριο μετανάστη του οποίου η αίτηση για άσυλο είχε απορριφθεί. Κρατήθηκε στο ίδιο κελί μαζί με υπόπτους για ποινικά αδικήματα, εν αναμονή της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας η οποία θα καθόριζε αν η Τουρκία είναι μία ασφαλής τρίτη χώρα.

Προφυλάκιση: Το πρόβλημα της παρατεταμένης προφυλάκισης συνεχίστηκε επειδή τα δικαστήρια ήταν υπερφορτωμένα με υποθέσεις και υποστελεχωμένα. Η προφυλάκιση επιτρέπεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου φυγής ή αν το δικαστήριο ανησυχεί μήπως ο ύποπτος διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Με εξαίρεση την ανθρωποκτονία εξ αμελείας, η οποία αποτελεί πλημμέλημα σύμφωνα με τη νομοθεσία, η προφυλάκιση χρησιμοποιείται μόνο σε κατηγορίες για κακουργήματα. Σε περίπτωση αθώωσης με οριστική απόφαση δικαστηρίου, ο παθών μπορεί να απαιτήσει αποζημίωση για το χρόνο που έμεινε προφυλακισμένος. Κάποιοι νομικοί σύμβουλοι επέκριναν την υπερβολική, κατά τη γνώμη τους, χρήση αυτού του μέτρου. Επιπλέον, οι διαδικασίες αποζημίωσης είναι χρονοβόρες και τα

ποσά που προσφέρονται είναι σχετικά μικρά (€9-€10) (\$10,80-\$12,00) για κάθε ημέρα φυλάκισης). Την 1^η Ιανουαρίου, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανέφερε ότι περίπου το 30% των ατόμων των οποίων οι υποθέσεις εκκρεμούσαν ήταν προφυλακισμένοι.

ε. Άρνηση δίκαιης δημόσιας δίκης

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν την ύπαρξη ανεξάρτητης δικαιοσύνης και η κυβέρνηση, γενικά, σεβάστηκε την ανεξαρτησία και την αμεροληψία της δικαιοσύνης. Ωστόσο, ορισμένοι παρατηρητές ανέφεραν ότι, σε κάποιες περιπτώσεις, το δικαστικό σώμα υπήρξε αναποτελεσματικό και ενίοτε επιρρεπές σε επιρροές και διαφθορά. Οι αρχές σεβάστηκαν τις αποφάσεις των δικαστηρίων.

Διαδικασίες διεξαγωγής δίκης

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν το δικαίωμα δίκαιης και δημόσιας δίκης και η ανεξάρτητη δικαιοσύνη, γενικώς, εφάρμοσε αυτό το δικαίωμα στην πράξη. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι κατηγορούμενοι απολαμβάνουν το τεκμήριο της αθωότητας και έχουν δικαίωμα να ενημερώνονται άμεσα και λεπτομερώς για τις κατηγορίες που τους βαρύνουν. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι καθυστερήσεις οφείλονταν στις πολλές εκκρεμούσες δίκες και στην υποστελέχωση των δικαστηρίων. Συνήθως, οι δίκες είναι δημόσιες. Οι κατηγορούμενοι έχουν δικαίωμα να επικοινωνούν και να συμβουλευούνται δικηγόρο της επιλογής τους, εγκαίρως. Στους άπορους κατηγορούμενους που αντιμετωπίζουν κατηγορίες για κακουργήματα παρέχεται δικηγόρος από το κράτος. Οι κατηγορούμενοι έχουν δικαίωμα να παρίστανται στη δίκη τους, να παρουσιάζουν μάρτυρες και αποδεικτικά στοιχεία για την υπεράσπισή τους και να υποβάλουν ερωτήσεις στους μάρτυρες κατηγορίας. Οι κατηγορούμενοι έχουν δικαίωμα να ασκήσουν έφεση. Κατηγορούμενοι που δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα έχουν δικαίωμα να ζητήσουν διερμηνέα διορισμένο από το δικαστήριο, δωρεάν, αν και κάποιες ΜΚΟ επέκριναν την ποιότητα και τη διαθεσιμότητα αυτών των διερμηνέων.

Η κυβέρνηση αναγνωρίζει τη Σαρία (τον ισλαμικό νόμο) ως τη νομοθεσία που ρυθμίζει τα οικογενειακά και αστικά θέματα της Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Οι Μουσουλμάνοι που παντρεύονται από μουφτήδες διορισμένους από το κράτος, υπάγονται στο Οικογενειακό Δίκαιο της Σαρία. Επίσης, τα μέλη της Μουσουλμανικής μειονότητας έχουν το δικαίωμα του πολιτικού γάμου και μπορούν να προσφύγουν στα αστικά δικαστήρια.

Πολιτικοί κρατούμενοι

Δεν υπήρξαν καταγγελίες για ύπαρξη πολιτικών κρατούμενων.

Εκδίκαση αστικών υποθέσεων και ένδικα μέσα

Γενικά, στις αστικές υποθέσεις, η δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη και αμερόληπτη. Η νομοθεσία επιτρέπει στους πολίτες να μηνύσουν το κράτος ζητώντας αποζημίωση για καταπάτηση των δικαιωμάτων τους. Μεμονωμένα άτομα και οργανώσεις μπορούν να ασκήσουν έφεση κατά δυσμενών αποφάσεων σε περιφερειακές υπηρεσίες ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ).

Αποκατάσταση περιουσίας

Η κυβέρνηση διαθέτει νόμους ή/και μηχανισμούς για την αντιμετώπιση διεκδικήσεων από την περίοδο του Ολοκαυτώματος, ακόμα και για αλλοδαπούς πολίτες, ενώ ΜΚΟ και ομάδες υποστήριξης δήλωσαν ότι το κράτος σημείωσε σημαντική πρόοδο σε αυτόν τον τομέα. Πολλές διεκδικήσεις της περιόδου του Ολοκαυτώματος έχουν επιλυθεί, αλλά αρκετά θέματα παραμένουν ακόμη σε εκκρεμότητα. Η Εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης είχε σε εκκρεμότητα μία δικαστική υπόθεση κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας που αφορούσε σε υποχρεωτικές πληρωμές της Εβραϊκής κοινότητας προς τις αρχές κατοχής το 1942, αλλά και μία εκκρεμή υπόθεση κατά της ρωσικής κυβέρνησης για την παρακράτηση των προπολεμικών αρχείων της κοινότητας. Επιπλέον, το Εβραϊκό Ιστορικό Ινστιτούτο της Βαρσοβίας κατέχει έναν αριθμό θρησκευτικών τεχνουργημάτων τα οποία λέγεται ότι είχαν κλαπεί από την Εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης το 1941 και η κοινότητα ζητά την επιστροφή τους. Επίσης, ο Οργανισμός Περιθάλψεως και Αποκαταστάσεως Ισραηλιτών Ελλάδος (ΟΠΑΙΕ) διεκδικεί 100 ιδιοκτησίες που κατείχαν προπολεμικά Εβραίοι στη Ρόδο και πλέον έχουν καταληφθεί από εγκαταστάσεις του ελληνικού κράτους. Ο Άρειος Πάγος εξέδωσε απόφαση υπέρ του ΟΠΑΙΕ για μία από τις ιδιοκτησίες.

στ. Αυθαίρετη ή παράνομη παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, του οικογενειακού ή οικιακού ασύλου ή του προσωπικού απορρήτου (αλληλογραφία)

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία απαγορεύουν τέτοιες ενέργειες και δεν υπήρξαν καταγγελίες ότι η κυβέρνηση δεν κατόρθωσε να τηρήσει αυτές τις απαγορεύσεις.

Ενότητα 2. Σεβασμός Των Πολιτικών Ελευθεριών, συμπεριλαμβάνοντας τα κάτωθι:

α. Ελευθερία της έκφρασης που περιλαμβάνει και τον Τύπο

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν την ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου και η κυβέρνηση, γενικώς, σεβάστηκε αυτά τα δικαιώματα. Ο ανεξάρτητος Τύπος, το αποτελεσματικό δικαστικό σώμα και το λειτουργικό δημοκρατικό πολιτικό σύστημα συνεργάζονται για να υποστηρίξουν την ελευθερία της έκφρασης συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας του Τύπου.

Ελευθερία της Έκφρασης: Το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν την ελευθερία της έκφρασης, αλλά επιτρέπουν, ειδικά, περιορισμούς του Λόγου και απαγορεύουν την προτροπή άλλων σε πράξεις που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία εναντίον προσώπων ή ομάδων προσώπων με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την καταγωγή, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία ή εκφράζουν απόψεις οι οποίες προσβάλλουν άτομα ή ομάδες ατόμων για αυτούς τους λόγους. Στις 21 Ιουλίου, η ΜΚΟ Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ) ανέφερε ότι ο εισαγγελέας για θέματα κατά του ρατσισμού είχε σε εξέλιξη 150 υποθέσεις ρητορικής μίσους και άλλων εγκλημάτων μίσους, βασιζόμενος κυρίως στις εκθέσεις του ΕΠΣΕ. Το ΕΠΣΕ ισχυρίστηκε ότι, στην Ελλάδα, η ρητορική μίσους συχνά αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης, παρά τη διεθνή και την ευρωπαϊκή νομοθεσία και τις αποφάσεις του ΕΔΑΔ που τις διαχωρίζουν. Στις 28 Σεπτεμβρίου, πταισματοδικείο της Αθήνας εξέτασε μία τέτοια υπόθεση και καταδίκασε τον βουλευτή Ηλία Κασιδιάρη σε φυλάκιση έξι μηνών με τριετή

αναστολή, για προτροπή σε εγκλήματα. Η ποινή θα εκτιθεί μόνο αν ο Κασιδιάρης υποπέσει στο ίδιο παράπτωμα μέσα στην τριετία. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι μία ομιλία του Κασιδιάρη στον Ασπρόπυργο, στη Δυτική Αθήνα, το 2015, προέτρεπε σε εγκληματικές δραστηριότητες. Η ομιλία, υπαινικτικά, στοχοποιούσε τον τοπικό πληθυσμό των Ρομά, ενθαρρύνοντας τους υπόλοιπους κατοίκους να «απαλλαγούν από τα ανθρώπινα σκουπίδια».

Ελευθερία του Τύπου και των Μέσων Ενημέρωσης: Τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης ήταν δραστήρια και εξέφραζαν πολλές και διαφορετικές απόψεις χωρίς περιορισμούς.

Στις 8 Αυγούστου, η Βουλή έδωσε εκ νέου την αρμοδιότητα της έκδοσης τηλεοπτικών αδειών σε έναν ανεξάρτητο φορέα, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης. Τον Οκτώβριο του 2016, το Συμβούλιο της Επικρατείας είχε αποφανθεί ότι η έκδοση και ο περιορισμός των τηλεοπτικών αδειών από την κυβέρνηση ήταν αντισυνταγματικά.

Βία και Παρενόχληση: Κάποιοι δημοσιογράφοι δέχθηκαν σωματικές επιθέσεις, παρενόχληση ή εκφοβισμό εξαιτίας άρθρων τους σε τουλάχιστον δύο γνωστές περιπτώσεις.

Στις 28 Φεβρουαρίου, μία ομάδα 26 βουλευτών ζήτησε από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να τους ενημερώσει για κάποιες επιθέσεις μελών της άκρας δεξιάς εναντίον δημοσιογράφων που έκαναν ρεπορτάζ για το προσφυγικό ζήτημα στη Χίο και στη Λέσβο.

Στις 24 Απριλίου, μία ομάδα 10 ατόμων με καλυμμένα τα πρόσωπά τους εισέβαλε στα γραφεία της εφημερίδας *Καθημερινή* στη Θεσσαλονίκη. Έριξαν μπογιές στους τοίχους, φώναξαν συνθήματα και πέταξαν φέιγ-βολάν που έγραφαν «Όποιος στοχοποιεί καταλήψεις, επαναστατικές ομάδες και αιχμαλώτους πολέμου, στοχοποιεί τον εαυτό του» και «Να τι αποτελεί μια ευχάριστη είδηση. Μια πέτρα στο κεφάλι ενός δημοσιογράφου». Η αστυνομία δεν ανέφερε καμία σύλληψη σε σχέση με αυτό το περιστατικό.

Λογοκρισία ή Περιορισμός Περιεχομένου: Στις 19 Απριλίου, η κυβέρνηση κοινοποίησε έναν διαδικτυακό κατάλογο μέσων μαζικής ενημέρωσης ο οποίος περιελάμβανε βασικές πληροφορίες για 231 ιστοσελίδες, σύμφωνα με νόμο του 2016 ο οποίος απαιτεί από τις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες να καταχωρούν τη νομική τους υπόσταση, τον αριθμό των υπαλλήλων τους, λεπτομερείς πληροφορίες για τους μετόχους τους και το κατάστημα εφορίας στο οποίο ανήκουν. Μετά από την καταχώρισή τους, οι ιστοσελίδες αυτές μπορούν να χρηματοδοτούνται μέσω κρατικών διαφημίσεων, να καλύπτουν επίσημα γεγονότα και να επωφελούνται από τα ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα του Εθνικού Κέντρου Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας (ΕΚΟΜΕ). Οι καταχωρημένες εταιρείες πρέπει να έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα. Όλες οι καταχωρημένες ιστοσελίδες υποχρεώθηκαν να προβάλλουν την πιστοποίησή τους στην αρχική σελίδα τους στο διαδίκτυο. Αν και η καταχώριση ήταν ανοικτή και όχι υποχρεωτική διαδικασία, οι εταιρείες ΜΜΕ που δεν θα εντάσσονταν σε αυτή μπορούσαν να αποκλειστούν από τα οφέλη της πιστοποίησης. Το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης υποστήριξε ότι η καταχώριση έγινε για να ενισχυθεί η διαφάνεια στον κλάδο. Στις 3 Απριλίου, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης επέβαλε χρηματικές ποινές στους ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς ΣΚΑΪ, ΜΕΓΑ, ΑΝΤ1 και ΕΨΙΛΟΝ TV που κυμαίνονταν από €15.000 έως €50.000 (\$18.000 έως \$60.000) θεωρώντας ότι

δεν είχαν καλύψει το δημοψήφισμα του 2015 αμερόληπτα ούτε σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας.

Νομοθεσία για Συκοφαντική Δυσφήμιση: Η νομοθεσία προβλέπει ποινικές κυρώσεις για τη δυσφήμιση. Στις 10 Ιανουαρίου, η αστυνομία συνέλαβε τον εκδότη και τον διευθυντή σύνταξης του ομίλου MME *Παραπολιτικά* ύστερα από μήνυση που κατέθεσε εναντίον τους ο Υπουργός Άμυνας, κατηγορώντας τους για συκοφαντική δυσφήμιση και απόπειρα εκβιασμού. Την 1^η Φεβρουαρίου, πρωτοβάθμιο δικαστήριο της Αθήνας αθώωσε τον διευθυντή σύνταξης και για τις δύο κατηγορίες, αλλά καταδίκασε τον εκδότη σε ποινή φυλάκισης 23 μηνών με τριετή αναστολή, την οποία θα εκτίσει μόνο αν επαναλάβει το αδίκημα μέσα σε αυτήν την περίοδο. Ο εκδότης κατέθεσε έφεση.

Ελευθερία του Διαδικτύου

Η κυβέρνηση δεν επέβαλε κανέναν περιορισμό, δεν διέκοψε την πρόσβαση στο Διαδίκτυο ούτε λογόκρινε κάποιο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο και δεν υπήρξαν αξιόπιστες καταγγελίες ότι παρακολουθούσε ιδιωτικές ηλεκτρονικές επικοινωνίες χωρίς ανάλογη νομική δικαιοδοσία. Σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Τηλεπικοινωνιών (ITU), το 2016, το 69% του πληθυσμού της χώρας χρησιμοποιούσε το Διαδίκτυο.

Ακαδημαϊκή ελευθερία και πολιτιστικές εκδηλώσεις

Η κυβέρνηση δεν επέβαλε περιορισμούς στην ακαδημαϊκή ελευθερία ή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις.

β. Ελευθερίες του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και συνεταιρίζεσθαι

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν τις ελευθερίες του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και του συνεταιρίζεσθαι και η κυβέρνηση, γενικώς, σεβάστηκε αυτά τα δικαιώματα.

Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι

Αν και το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, η κυβέρνηση εξακολούθησε να θέτει νομικούς περιορισμούς στους τίτλους ενώσεων πολιτών που αυτοπροσδιορίζονται ως εθνοτικά «Μακεδόνες» ή ενώσεων που περιέχουν τον όρο «Τουρκικός» ως ενδεικτικό στοιχείο συλλογικής εθνοτικής ταυτότητας (δείτε Ενότητα 6). Παρά την έλλειψη νόμιμης αναγνώρισης, τέτοιες ενώσεις συνέχισαν τη λειτουργία τους.

γ. Θρησκευτική ελευθερία

Δείτε την Έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ για τις *Θρησκευτικές Ελευθερίες Διεθνώς (International Religious Freedom Report)*, στη διεύθυνση: www.state.gov/religiousfreedomreport/.

δ. Ελευθερία κίνησης

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία προβλέπουν την ελεύθερη μετακίνηση εντός της χώρας, ταξίδια στο εξωτερικό, μετανάστευση και επαναπατρισμό και η κυβέρνηση, γενικώς, σεβάστηκε αυτά τα

δικαιώματα. Η κυβέρνηση συνεργάστηκε με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (International Organization for Migration, IOM) και άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις για να προσφέρει προστασία και βοήθεια σε πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και άτομα που χρειάζονται αρωγή.

Κακοποίηση Μεταναστών, Προσφύγων και Ανιθαγενών: Σύμφωνα με ένα μεγάλο εύρος αξιόπιστων πηγών, στις οποίες περιλαμβάνονται και διεθνείς ΜΚΟ, οι αρχές δεν παρείχαν πάντα επαρκή ασφάλεια ή σωματική προστασία σε μετανάστες και αιτούντες άσυλο. Υπήρξαν ισχυρισμοί περί σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανήλικων μεταναστών και προσφύγων σε ανεπίσημους καταυλισμούς, όπως το Ελληνικό (το παλιό αεροδρόμιο της Αθήνας) και σε κάποια πάρκα και πλατείες, όπως το Πεδίο του Άρεως στην Αθήνα. Η προστασία ευπαθών γυναικών και παιδιών δεν ήταν πάντα επαρκής λόγω της ελλιπούς επίβλεψης από τα όργανα επιβολής της τάξης. Επίσης, καταγράφηκαν κάποια περιστατικά έμφυλης βίας, περιλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης και του βιασμού σε οργανωμένους καταυλισμούς, αλλά οι αρχές είχαν περιορισμένες δυνατότητες για να προβούν σε νομικές ενέργειες εναντίον των δραστών, εκτός αν τα θύματά τους δέχονταν να καταθέσουν μήνυση στις αρμόδιες αρχές. Στις 17 Ιουλίου, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας των Φύλων (ΚΕΘΙ), μία ιδιωτική δεξαμενή σκέψης (think tank) η οποία λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εσωτερικών, ανέφερε ότι, μετά από συζητήσεις από τον Οκτώβριο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2016 με 134 γυναίκες μετανάστριες και πρόσφυγες που είχαν βρει προσωρινό κατάλυμα σε κρατικούς ξενώνες για θύματα έμφυλης βίας, προέκυψε ότι μόνο ένας σχετικά μικρός αριθμός από αυτές ζητούσε νομική ή ψυχολογική βοήθεια. Οι περισσότερες ζητούσαν κυρίως προσωρινή προστασία και κατάλυμα. Οι γυναίκες ανέφεραν ως αιτίες για τις οποίες δεν ζήτησαν νομική βοήθεια το φόβο των αντιπαιόνων, της διακοπής των δεσμών τους με τις οικογένειές τους και τις κοινότητές τους και της απώλειας πρόσβασης στο άσυλο. Παρά τους μικρούς αριθμούς, το ΚΕΘΙ παρατήρησε ότι τα θύματα έδειχναν μία αυξανόμενη τάση στην αναζήτηση κρατικής βοήθειας.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, η απουσία από την Ελλάδα μεταναστών με νομιμοποιητικά έγγραφα για κάποιο χρονικό διάστημα, δεν εμποδίζει την ανανέωση της άδειας διαμονής τους.

Προστασία των προσφύγων

Στη διάρκεια του έτους, η ροή προς τη Ελλάδα των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο από τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Ασία συνεχίστηκε, αν και σε πολύ μικρότερους αριθμούς σε σχέση με τα δύο προηγούμενα χρόνια. Η Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας του Μαρτίου 2016, σε συνδυασμό με το κλείσιμο των βορείων συνόρων, μετέτρεψε την Ελλάδα σε χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. Τα στοιχεία της UNHCR έδειχναν ότι, στις 31 Οκτωβρίου, 46.462 μετανάστες και αιτούντες άσυλο διέμεναν στη χώρα.

Επαναπροώθηση: Η κυβέρνηση προσέφερε περιορισμένη προστασία από τον κίνδυνο απέλασης ή επιστροφής προσφύγων σε χώρες όπου κινδύνευε η ζωή ή η ελευθερία τους λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας ή της συμμετοχής τους σε κάποια κοινωνική ή πολιτική ομάδα.

Στις 24 Μαΐου, οκτώ Τούρκοι πολίτες έφθασαν στην Ελλάδα διασχίζοντας τα χερσαία σύνορα με την Τουρκία (πέρασαν τον ποταμό Έβρο) και δήλωσαν την επιθυμία τους να υποβάλουν αίτηση για άσυλο. Η ομάδα περιελάμβανε τρεις ανήλικους και τον δημοσιογράφο Murat Çapan, ο οποίος είχε καταδικαστεί ερήμην από τουρκικό δικαστήριο σε 22,5 χρόνια κάθειρξης

κατηγορούμενος ότι είχε προσπαθήσει να ανατρέψει την κυβέρνηση της χώρας. Σύμφωνα με τη ΜΚΟ Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τούς έβαλαν σε ένα μικρό φορηγάκι το οποίο τούς μετέφερε σε μία ομάδα πέντε οπλισμένων ανδρών που φορούσαν μάσκες και εκείνοι, σιωπηλά, τούς πήγαν πίσω στη Τουρκία αφού διέσχισαν το ποτάμι. Οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν τον Caran και τον έστειλαν στη φυλακή.

Στις 23 Ιουνίου, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ότι η ΜΚΟ Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών κατήγγειλε ότι αστυνομικοί και κουκουλοφόροι στο Διδυμότειχο, στη Βόρεια Ελλάδα, επέστρεψαν με τη βία στην Τουρκία 10 Σύριοι υπηκόους, αν και είχαν εκφράσει την επιθυμία τους να υποβάλουν αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα. Ένα μέλος της ομάδας δήλωσε ότι η αστυνομία τούς συνέλαβε όλους και τούς οδήγησε σε κέντρο κράτησης μαζί με 200 άλλα άτομα, συμπεριλαμβανομένων και οικογενειών με παιδιά. Ο ίδιος μάρτυρας ισχυρίστηκε ότι, λίγες ώρες αργότερα, οι 10 Σύριοι διατάχθηκαν να μπουν σε φορηγάκι το οποίο τούς πήγε σε ένα ποτάμι όπου οπλισμένοι άνδρες με στολή τούς υποχρέωσαν να επιβιβαστούν σε λέμβους οι οποίες, τελικά, τούς μετέφεραν πίσω στην Τουρκία.

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η Διεθνής Ομοσπονδία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (FIDH) και ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, Nils Muiznieks, ζήτησαν τη διενέργεια λεπτομερούς έρευνας για τα αναφερθέντα περιστατικά επαναπροώθησης. Στις 30 Ιουλίου, ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής διέψευσε ότι κρατικές υπηρεσίες επιδίδονται σε παράνομες επιστροφές ατόμων.

Χορήγηση Ασύλου: Η νομοθεσία της χώρας προβλέπει τη χορήγηση ασύλου ή καθεστώτος πρόσφυγα και η κυβέρνηση έχει καθιερώσει σύστημα παροχής προστασίας στους πρόσφυγες μέσω μίας αυτόνομης υπηρεσίας ασύλου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Η νομοθεσία επιβάλλει για τα άτομα που υποβάλλουν αίτηση ασύλου να έχουν πρόσβαση σε πιστοποιημένους διερμηνείς και, σε περίπτωση αρνητικής απόφασης, ο αιτών μπορεί να ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης και να παραμείνει στην Ελλάδα για όσο διάστημα εξετάζεται η έφεσή του.

Οι αρχές συνεργάζονται με ΜΚΟ, διεθνείς οργανώσεις και με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης Ασύλου για την ενημέρωση μεταναστών χωρίς έγγραφα και εν αναμονή καταχώρισης στο σύστημα ασύλου, όπως επίσης και κρατούμενους ξένους υπηκόους από χώρες εκτός της ΕΕ, για τα δικαιώματά τους, τη διαδικασία υποβολής αίτησης ασύλου και για τα προγράμματα εθελούσιας επιστροφής στη χώρα τους με τη βοήθεια του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ). Επίσης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες βοηθούσε την κυβέρνηση με ενημερωτικές συναντήσεις και διανομή εντύπων σε πολλές γλώσσες και άλλων πακέτων πληροφόρησης για το άσυλο και για τη διαδικασία υποβολής αίτησης ασύλου.

Στις 26 Ιανουαρίου, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έκδοση οκτώ Τούρκων αξιωματικών της τουρκικής αεροπορίας οι οποίοι υπέβαλαν αιτήσεις για να τους χορηγηθεί άσυλο στην Ελλάδα. Κατηγορούνται ότι σχεδίασαν πραξικόπημα κατά της τουρκικής κυβέρνησης και, σύμφωνα με τον Τύπο, το δικαστήριο έκρινε ότι είναι απίθανο οι οκτώ αξιωματικοί να δικαστούν αμερόληπτα αν επιστρέψουν στην Τουρκία, ενώ ενδέχεται να υποβληθούν και σε βασανιστήρια. Στη συνέχεια, η Τουρκία υπέβαλε στην Ελλάδα δεύτερη αίτηση έκδοσής τους, η οποία επίσης απορρίφθηκε τον Μάιο, με το ίδιο σκεπτικό της πρώτης απόφασης. Στις 30 Νοεμβρίου, οι υποθέσεις αίτησης ασύλου εξετάζονταν ακόμα από επιτροπή προσφύγων.

Ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ΜΚΟ που εργάζονται με αιτούντες άσυλο ανέφεραν ότι οι αποφάσεις που αφορούσαν σε προσφυγές καθυστερούσαν πολύ, λόγω παλαιότερων εκκρεμουσών προσφυγών. Κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, οι δικαστές που εξέταζαν προσφυγές ανέμεναν την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας που θα καθόριζε αν η Τουρκία μπορούσε να θεωρείται ασφαλής τρίτη χώρα για να επιστρέψουν απορριφθέντες αιτούντες άσυλο, ιδιαιτέρως δε Σύριοι. Στις 22 Σεπτεμβρίου, τα μέσα ενημέρωσης και ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανέφεραν ότι η ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας απέρριψε την προσφυγή δύο Συρίων που είχαν ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα και ισχυρίζονταν ότι η Τουρκία δεν ήταν ασφαλής χώρα για να επιστρέψουν εκεί. Το Συμβούλιο παρατήρησε ότι η Τουρκία έχει επικυρώσει τη Συνθήκη της Γενεύης και συμφώνησε με την Ευρωπαϊκή Ένωση ένα κοινό σχέδιο δράσης για την υποστήριξη Συρίων πολιτών που χρειάζονται διεθνή προστασία. Επιπλέον, το Συμβούλιο παρατήρησε ότι οι δύο Σύριοι που κατέθεσαν την προσφυγή είχαν συγγενείς στην Τουρκία και απέρριψε τις αιτιάσεις τους ότι στην Τουρκία κινδύνευε η ζωή και η ελευθερία τους και ότι η Ελλάδα θα παραβίαζε την Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αν τους επέστρεφε στην Τουρκία. Αρκετοί ειδήμονες εξέφρασαν την άποψη ότι η εν λόγω απόφαση θα επηρεάσει πολλές άλλες παρόμοιες υποθέσεις.

Αιτούντες άσυλο, προερχόμενοι από χώρες εκτός της Συρίας, εξέφραζαν δυσαρέσκεια γιατί οι αιτήσεις ασύλου τους καθυστερούσαν επειδή δινόταν προτεραιότητα στους Σύριους. Επίσης, πολλοί αιτούντες άσυλο εξέφρασαν παράπνα για τη δυσκολία που είχαν προκειμένου να κλείσουν ένα ραντεβού με την Υπηρεσία Ασύλου και επακολούθως για τη σύνδεσή τους με αυτή μέσω Skype. Διεθνείς οργανώσεις, ΜΚΟ και ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων επαναδιατύπωσαν την ανησυχία τους, όπως αυτή είχε εκφραστεί και κατά τα προηγούμενα έτη, για τα προβλήματα στις διαδικασίες χορήγησης ασύλου, όπως έλλειψη επαρκούς προσωπικού και υποδομών, δυσκολίες στην καταγραφή των αιτημάτων, απορίες που αφορούσαν στην επίσπευση και στην επιμέλεια της εξέτασης των αρχικών αιτήσεων και των προσφυγών, ανεπαρκείς υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, ενσωμάτωσης, συμβουλευτικής και νομικής υποστήριξης και διερμηνείας, διακρίσεις, ακατάλληλες συνθήκες κράτησης και συνωστισμός στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ).

Ασφαλής Χώρα Προέλευσης/Διέλευσης: Η χώρα εμπίπτει στην εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο III, σύμφωνα με τον οποίο οι αρχές μπορούν να επιστρέψουν αιτούντες άσυλο στην πρώτη χώρα εισόδου τους στην ΕΕ προκειμένου αυτή να αποφανθεί ως προς την αίτησή τους για άσυλο.

Τον Μάρτιο του 2016, η ΕΕ και η Τουρκία εξέδωσαν κοινή δήλωση για τη μετανάστευση. Σύμφωνα με αυτήν, κάθε μετανάστης χωρίς έγγραφα ο οποίος περνά από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά τίθεται υπό περιορισμό σε κάποιο ΚΥΤ για χρονικό διάστημα έως 25 ημερών. Σε αυτό το διάστημα, έχει τη δυνατότητα να υποβάλει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα. Όσοι επιλέξουν να μην υποβάλουν αίτηση ασύλου ή εκείνοι των οποίων οι αιτήσεις θα κριθούν αβάσιμες ή μη αποδεκτές, θα επιστρέψουν στην Τουρκία σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας.

Με τη βοήθεια ΜΚΟ, κάποιοι αιτούντες άσυλο των οποίων οι αιτήσεις απορρίφθηκαν, αμφισβήτησαν τη νομική εγκυρότητα αυτών των αποφάσεων στο Συμβούλιο της Επικρατείας, με το επιχείρημα ότι η Τουρκία δεν είναι ασφαλής τρίτη χώρα στην οποία μπορούν να επιστρέψουν. Στις 22 Σεπτεμβρίου εκδόθηκε απόφαση η οποία απέρριψε τα επιχειρήματα και τις διεκδικήσεις τους.

Ελευθερία Κίνησης: Οι μετανάστες χωρίς έγγραφα που έφθαναν στα ελληνικά νησιά μετά τον Μάρτιο του 2016 υποβάλλονταν στα σύνορα σε ειδικές διαδικασίες υποδοχής και καταγραφής σε κλειστές εγκαταστάσεις για έως 25 ημέρες. Μετά την πάροδο αυτών των 25 ημερών, γενικά, επιτρεπόταν η είσοδος και η έξοδος στους μετανάστες χωρίς έγγραφα που έμεναν σε αυτές τις εγκαταστάσεις. Επίσης, απαγορευόταν στους μετανάστες χωρίς έγγραφα να ταξιδέψουν στην ηπειρωτική Ελλάδα, εκτός αν υπέβαλλαν αίτηση ασύλου η οποία θα γινόταν δεκτή από τις αρχές έγκρισης ασύλου. Μετά την υποβολή των αιτήσεων ασύλου, εφόσον κρίνονταν αποδεκτές και άρχιζε η επεξεργασία τους, οι μετανάστες μπορούσαν να μετακινηθούν σε κέντρο φιλοξενίας στην ηπειρωτική χώρα. Για τα συγκεκριμένα άτομα, δεν υπήρχαν περιορισμοί εισόδου και εξόδου από τα κέντρα φιλοξενίας. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και ΜΚΟ, μεταξύ των οποίων το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, εξέφρασαν την ανησυχία τους, αντιτιθέμενοι στην κράτηση των εισερχομένων μεταναστών και αιτούντων άσυλο στο πλαίσιο της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας. Στις 24 Οκτωβρίου, 19 τοπικές και διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων έστειλαν κοινή επιστολή στον πρωθυπουργό Τσίπρα ζητώντας να πάψει η «πολιτική περιορισμού» των αιτούντων άσυλο στα νησιά και η επιδείνωση των συνθηκών στα 5 ΚΥΤ που λειτουργούν στα νησιά του Βορείου Αιγαίου.

Επίσης, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ετίθεντο υπό «προστατευτική κράτηση» λόγω έλλειψης χώρου στα εξειδικευμένα καταλύματα. Στις 31 Ιουλίου, σε ανακοίνωσή του προς τον Τύπο, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέφερε ότι, από τις αρχές Ιουνίου μέχρι την 31^η Ιουλίου, 77 ασυνόδευτοι ανήλικοι τέθηκαν υπό προστατευτική κράτηση στη Θεσσαλονίκη και μόνο 13 από αυτούς, τελικά, προωθήθηκαν σε κατάλληλες εγκαταστάσεις ενδεδειγμένες για τις ανάγκες τους. Έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη που διεξήχθη σε εγκαταστάσεις υποδοχής και κράτησης στις 17-19 Ιουλίου έδειξε ότι ένας σημαντικός αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων παρέμενε σε αστυνομικά τμήματα υπό προστατευτική κράτηση για αρκετές εβδομάδες, επειδή δεν υπήρχαν αρκετά καταλύματα για όλους.

Απασχόληση: Αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και κάτοχοι δελτίων αιτούντος άσυλο είχαν δικαίωμα να εργαστούν, μολονότι δεν δινόταν ευρεία δημοσιότητα σε αυτό το δικαίωμα ούτε εφαρμοζόταν συστηματικά.

Πρόσβαση σε Βασικές Υπηρεσίες: Στους αιτούντες άσυλο που κατείχαν έγκυρη άδεια παραμονής νομίμως παρέχονταν υπηρεσίες όπως στέγαση, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση και δικαστικές διαδικασίες. Όμως, οι ελλείψεις προσωπικού και ο συνωστισμός στους χώρους των μεταναστών περιόριζαν την πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες για κάποια άτομα που ζητούσαν άσυλο. Η νομική βοήθεια ήταν περιορισμένη και, συνήθως, προσφερόταν από εθελοντές δικηγόρους και δικηγορικούς συλλόγους, ΜΚΟ και διεθνείς οργανώσεις.

Οι συνθήκες στέγασης στις εγκαταστάσεις υποδοχής στην ηπειρωτική χώρα βελτιώθηκαν, αλλά τα ΚΥΤ στα νησιά αντιμετώπιζαν προβλήματα, κυρίως λόγω έλλειψης χώρου, καταλήγοντας σε συνωστισμό και στη χρήση σκηνών που συμπλήρωναν τα μεγαλύτερα, κλιματιζόμενα και ανθεκτικότερα προκατασκευασμένα σπίτια. Το χειμώνα και το καλοκαίρι οι συνθήκες διαβίωσης ήταν δυσκολότερες. Τον Ιανουάριο, καταγράφηκαν τρεις θάνατοι αιτούντων άσυλο στο ΚΥΤ της Μόριας στη Λέσβο, οι οποίοι υποστηρίζεται ότι οφείλονταν σε ανεπαρκή θέρμανση. Σύμφωνα με έκθεση της 18^{ης} Ιανουαρίου του Παρατηρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η στέγαση ατόμων με αναπηρία ήταν ανεπαρκής στις περισσότερες τοποθεσίες. Ορισμένες φορές η σύνδεση με τα δίκτυα αποχέτευσης και τα ηλεκτρικά δίκτυα ήταν ανύπαρκτη ή προβληματική.

Αιτούντες άσυλο φιλοξενούνταν σε κέντρα υποδοχής και σε εγκαταστάσεις που λειτουργούσαν υπό τη διοίκηση ή την επίβλεψη του Δημοσίου ή διοικούνταν από την Ύπαιτη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) ή ΜΚΟ. Ευπαθείς αιτούντες άσυλο και υποψήφιοι για μετεγκατάσταση είχαν επίσης δικαίωμα να στεγαστούν σε διαμερίσματα μέσω ενός προγράμματος στέγασης το οποίο υλοποιεί η UNHCR, συνεργαζόμενη με τοπικούς δήμους και ΜΚΟ. Στις 31 Οκτωβρίου, η UNHCR ανέφερε ότι πάνω από 36.000 αιτούντες άσυλο φιλοξενούνταν σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία και άλλες εγκαταστάσεις, σε όλη τη χώρα, από την έναρξη του προγράμματος Στέγασης και Άλλων Υπηρεσιών της UNHCR το 2016. Γενικά, οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες δεν είχαν δικαίωμα συμμετοχής σε αυτό το πρόγραμμα όμως, από την 1^η Αυγούστου, ο Υπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής εξήγγειλε ένα πρόγραμμα το οποίο επέτρεπε σε 1.014, προσφάτως αναγνωρισμένους, πρόσφυγες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα στέγασης της UNHCR να ζητήσουν εξάμηνες παρατάσεις του προγράμματος. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι πρόσφυγες δικαιούνται στέγαση από το Δημόσιο, αλλά όλα τα προγράμματα στέγασης ανεστάλησαν λόγω των μέτρων λιτότητας της κυβέρνησης.

Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής με την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.), επικουρούμενο από το Υπουργείο Άμυνας ή/και κάποιους Δήμους, είχαν υπό τη διαχείρισή τους, κάποιες εγκαταστάσεις όπου οι νεοαφιχθέντες κρατούνταν μέχρι και 25 ημέρες χωρίς άδεια να εγκαταλείψουν το κέντρο. Το διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό αυτών των κέντρων αποτελούνταν συνήθως από μόνιμους δημοσίου υπαλλήλους, οι οποίοι συχνά είχαν αποσπαστεί από την κανονική υπηρεσία τους, προσωπικό με οκτάμηνες συμβάσεις κάποιου κρατικού προγράμματος απασχόλησης και συμβασιούχους ΜΚΟ και διεθνών οργανώσεων. Τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν κάποιες περιπτώσεις όπου το υπεύθυνο προσωπικό ήταν ανεπαρκές ή ελλιπώς εκπαιδευμένο, ιδίως στα νησιά.

Όλοι οι κάτοικοι της χώρας δικαιούνται ιατρική περίθαλψη σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους. Εθελοντές με ιατρική εκπαίδευση, ιατροί συμβεβλημένοι με ΜΚΟ και το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), καθώς και στρατιωτικοί ιατροί παρείχαν βασική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε κέντρα, ενώ οι έκτακτες ανάγκες ή κάποιες δυσκολότερες περιπτώσεις παραπέμπονταν σε τοπικά νοσοκομεία. Ορισμένες ΜΚΟ διαπίστωσαν ότι η ψυχολογική περίθαλψη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, ειδικά στα νησιά, ήταν ανεπαρκής. Κάποια άτομα τα οποία υπέφεραν από χρόνιες ασθένειες συνέχισαν να αντιμετωπίζουν προβλήματα επειδή δεν έπαιρναν τα κατάλληλα φάρμακα. Υπήρξαν αναφορές ανεπαρκούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης εγκύων, ενώ τα νοσοκομεία συχνά ήταν υπερφορτωμένα και υποστελεχωμένα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κενά στην παροχή υπηρεσιών προς αιτούντες άσυλο και τους ντόπιους κατοίκους.

Μετά από την άφιξή τους, μετανάστες και πρόσφυγες καταγράφονταν από την αστυνομία και την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.). Οι αρχές κατέγραφαν τα προσωπικά στοιχεία των αιτούντων άσυλο και προέβαιναν σε δακτυλοσκόπηση και εξακρίβωση ταυτότητας. Διεθνείς οργανώσεις και ΜΚΟ παρείχαν ουσιώδεις πληροφορίες για τη διαδικασία παροχής ασύλου, την εθελούσια επιστροφή και τη διεθνή προστασία και διεξήγαγαν ιατρικούς ελέγχους για να εντοπίσουν ευπαθή άτομα. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα κατέκριναν τις αρχές για πλημμελή εντοπισμό αιτούντων άσυλο χωρίς ευκρινή ευαλωσιμότητα, όπως τα θύματα βασανιστηρίων. Επίσης, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και άλλες ΜΚΟ άσκησαν κριτική για τα κενά που παρουσίαζε η αξιολόγηση της ευπάθειας, θεωρώντας ότι αυτά όξυναν περαιτέρω τα προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας αποστερώντας από κάποια άτομα, που είχαν δικαίωμα να μεταφερθούν στην

ηπειρωτική χώρα, την ευκαιρία να ξεφύγουν από τις συνθήκες συνωστισμού των ΚΥΤ. Σε ορισμένες τοποθεσίες δεν ήταν πάντα εφικτός ο διαχωρισμός των ευπαθών ομάδων. Αξιόπιστοι παρατηρητές ανέφεραν διάφορα βίαια επεισόδια στα οποία συμμετείχαν αιτούντες άσυλο, όπως καυγάδες με γροθιές, μαχαιρώματα και περιστατικά έμφυλης βίας (δείτε την Ενότητα 2.δ., Κακοποίηση Μεταναστών, Προσφύγων και Ανιθαγενών).

Μόνιμες Λύσεις: Η κυβέρνηση συμμετείχε στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης της ΕΕ του 2015 και, στις 27 Σεπτεμβρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε ότι η μέχρι τότε μετεγκατάσταση αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ ανέρχονταν σε 20.323 άτομα. Οι αιτούντες άσυλο είχαν δικαίωμα μετεγκατάστασης σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα μόνο αν είχαν φθάσει πριν από την εφαρμογή της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, στις 20 Μαρτίου του 2016 και, αν ήταν υπήκοοι χώρας οι οποίοι θα αναγνωρίζονταν από το 75% των κρατών μελών ότι ήταν δικαιούχοι διεθνούς προστασίας. Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης προσέφερε τη δυνατότητα εθελούσιας επιστροφής στη χώρα τους σε, απορριφθέντες ή παραιτηθέντες από τη διαδικασία, αιτούντες άσυλο. Η κυβέρνηση ανέφερε ότι περίπου 5.000 εθελούσιες επιστροφές έλαβαν χώρα μέχρι τις 22 Νοεμβρίου και συνεργάστηκε με διεθνείς οργανώσεις και ΜΚΟ για να διευκολύνει την εγγραφή σε σχολεία όλων των παιδιών μεταναστών στην ηπειρωτική χώρα.

Προσωρινή Προστασία: Στις 30 Ιουνίου, η κυβέρνηση πρόσφερε προσωρινή προστασία σε περίπου 305 άτομα που δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν πρόσφυγες.

Ενότητα 3. Ελευθερία συμμετοχής στις πολιτικές διαδικασίες

Το Σύνταγμα και η νομοθεσία παρέχουν στους πολίτες τη δυνατότητα να επιλέγουν την κυβέρνησή τους με ελεύθερες και δίκαιες εκλογές που διεξάγονται περιοδικά με καθολική, ίση και μυστική ψηφοφορία.

Εκλογές και πολιτική συμμετοχή

Πρόσφατες εκλογές: Το 2015, διεξήχθησαν βουλευτικές εκλογές στη χώρα που, σύμφωνα με τους παρατηρητές, ήταν ελεύθερες και δίκαιες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των εκλογών, ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας συγκρότησε κυβερνητικό συνασπισμό αποτελούμενο από τα κόμματα ΣΥΡΙΖΑ (Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς) και ΑΝΕΛ (Ανεξάρτητοι Έλληνες).

Συμμετοχή Γυναικών και Μειονοτήτων: Κανένας νόμος δεν εμποδίζει τις γυναίκες ή/και μέλη μειονοτήτων να συμμετάσχουν στην πολιτική διαδικασία και συμμετείχαν.

Ενότητα 4. Διαφθορά και έλλειψη κυβερνητικής διαφάνειας

Η νομοθεσία προβλέπει ποινικές κυρώσεις για περιπτώσεις διαφθοράς στο Δημόσιο, αλλά η κυβέρνηση δεν εφάρμοσε πάντα αποτελεσματικά το νόμο. Κάποιοι φορές, αξιωματούχοι του Δημοσίου ενεπλάκησαν σε πρακτικές διαφθοράς μένοντας ατιμώρητοι. Ορισμένοι παρατηρητές εξέφρασαν την ανησυχία τους για τα παρατηρούμενα υψηλά επίπεδα διαφθοράς στο Δημόσιο. Τόσο οι μόνιμες, επιφορτισμένες με την καταπολέμηση της διαφθοράς κρατικές μονάδες, όσο και οι έκτακτες, είχαν ελλείψεις προσωπικού και δεν διέθεταν επαρκή χρηματοδότηση.

Διαφθορά: Οι αναφορές για διαφθορά στο Δημόσιο συνεχίστηκαν. Την 1^η Μαρτίου, ένας εισαγγελέας εφετών παρέπεμψε σε δίκη 11 άτομα, μεταξύ των οποίων έναν επιχειρηματία και

έναν πρώην υψηλόβαθμο αξιωματούχο του Υπουργείου Άμυνας. Η παραπομπή αφορούσε στην αγορά στρατιωτικών ελικοπτέρων το 2003. Σύμφωνα με τους εισαγγελείς, η σύμβαση αγοράς των ελικοπτέρων υπογράφηκε κατά παράβαση της νομοθεσίας και των κατευθυντήριων οδηγιών του Υπουργείου Άμυνας, ζημιώνοντας τον κρατικό προϋπολογισμό.

Στις 20 Απριλίου, ένας εισαγγελέας του οικονομικού εγκλήματος απήγγειλε κατηγορία σε βαθμό κακουργήματος εναντίον ενός πρώην Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), ενός πρώην προέδρου ιδιωτικής τράπεζας και κάποιων ανώτερων στελεχών των δύο τραπεζών, επειδή κάποιες ενέργειές τους έβλαψαν τα αποθεματικά ασφαλιστικών ταμείων το 2009. Οι κατηγορίες εναντίον του πρώην Διοικητή της ΤτΕ αφορούσαν: το αδίκημα της απιστίας στην υπηρεσία κατ' εξακολούθηση, σε συνδυασμό με τις επιβαρυντικές περιστάσεις του νόμου περί καταχραστών του Δημοσίου. Ο εισαγγελέας καταλογίζει στην ΤτΕ ότι δια του Διοικητή της δεν προστάτεψε τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων, με αποτέλεσμα να χαθούν εκατομμύρια ευρώ προς όφελος της ιδιωτικής τράπεζας. Η υπόθεση ανατέθηκε σε ανακριτή.

Στις 30 Οκτωβρίου, ένας πρώην Υπουργός Άμυνας καταδικάστηκε σε κάθειρξη 19 ετών με την κατηγορία ότι δωροδοκήθηκε για εξοπλιστικά συμβόλαια στη διάρκεια της θητείας του.

Η κυβέρνηση ενέτεινε τις προσπάθειες της για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής αυξάνοντας τους ελέγχους και τις διασταυρώσεις μεταξύ διαφόρων αρχών, όμως τα μέσα ενημέρωσης ισχυρίστηκαν ότι υπήρξαν υπόνοιες συννενοχής εφοριακών σε φοροδιαφυγή ατόμων και εταιρειών. Στις 27 Ιουλίου, η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων ανακοίνωσε ότι εννέα υπάλληλοί της, τελωνειακοί και εφοριακοί, βρέθηκαν να έχουν στην κατοχή τους περιουσιακά στοιχεία ύποπτης προέλευσης.

Στις 28 Ιουλίου, το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων καταδίκασε έναν πρώην Υπουργό Μεταφορών σε κάθειρξη οκτώ ετών με αναστολή, για ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Οι δικαστές αποφάσισαν ότι ο πρώην υπουργός είχε δωροδοκηθεί για να υπογράψει κάποια σύμβαση το 1997, όταν ήταν επικεφαλής του υπουργείου.

Δημοσιοποίηση Οικονομικών Στοιχείων: Η νομοθεσία προβλέπει τη δημοσιοποίηση των εισοδημάτων και των περιουσιακών στοιχείων για διορισμένους και εκλεγμένους αξιωματούχους, καθώς και για υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα, όπως οι δημοσιογράφοι και οι πρόεδροι ΜΚΟ χρηματοδοτούμενων από το κράτος. Αρμόδιες για την παρακολούθηση και επαλήθευση των δηλώσεων αυτών είναι διάφορες υπηρεσίες, όπως ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της Αστυνομίας, η Εισαγγελία Εφετών Πειραιώς και μία ανεξάρτητη μόνιμη επιτροπή της Βουλής. Οι δηλώσεις δημοσιοποιούνται, αν και με καθυστέρηση, και η νομοθεσία προβλέπει διοικητικές και ποινικές κυρώσεις για τους παραβάτες. Οι ποινές κυμαίνονται από δύο έως δέκα χρόνια κάθειρξη και οι χρηματικές ποινές από €10.000 έως €1.000.000 (\$12.000 μέχρι \$1,2 εκατομμύρια).

Στις 13 Ιουλίου, το Εφετείο επικύρωσε τις ποινές που επιβλήθηκαν σε πρώην υπουργό και στη σύζυγό του μετά την καταδίκη τους για υποβολή ανακριβούς δήλωσης περιουσιακής κατάστασης του έτους 2010 και επειδή δεν περιέλαβαν σε αυτήν καταθέσεις σε τράπεζα της Ελβετίας ύψους 1,31 εκατομμυρίων ευρώ (1,57 εκατομμύρια δολάρια). Καθένας τους καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης τεσσάρων ετών, εξαγοράσιμη προς €10 (\$12) ημερησίως και σε χρηματική ποινή €10.000 (\$12.000).

Ενότητα 5. Θέση της κυβέρνησης σε σχέση με έρευνες Διεθνών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για πιθανά φαινόμενα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Γενικά, αρκετές εγχώριες και διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων λειτουργούσαν χωρίς περιορισμούς από την πλευρά της κυβέρνησης. Ερευνούσαν και δημοσιοποιούσαν τα ευρήματά τους για υποθέσεις που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα, με εξαίρεση τους περιορισμούς της πρόσβασης σε εγκαταστάσεις υποδοχής και κράτησης μεταναστών στα νησιά και – σε ορισμένες περιπτώσεις – σε επίσημα κέντρα υποδοχής της ηπειρωτικής χώρας. Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι συχνά ήταν συνεργάσιμοι και άκουγαν τις απόψεις τους.

Κυβερνητικοί Οργανισμοί για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: Ο Συνήγορος του Πολίτη, μία κρατική υπηρεσία η οποία θεωρείται ανεξάρτητη και αποτελεσματική, διερευνά καταγγελίες καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από διάφορα άτομα. Διαθέτει πέντε Βοηθούς Συνηγόρους, αρμόδιους αντιστοίχως για τα δικαιώματα του ανθρώπου, τα δικαιώματα του παιδιού, τις σχέσεις πολίτη-κράτους, την υγεία και την κοινωνική πρόνοια, και τα προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα ζωής. Η υπηρεσία έλαβε επαρκείς πόρους για την εκτέλεση των καθηκόντων της. Στην ετήσια έκθεσή του για το 2016, το γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη ανέφερε ότι δέχθηκε 11.915 καταγγελίες, εκ των οποίων το 80% θεωρείται ότι επιλύθηκαν ικανοποιητικά.

Η αυτόνομη, χρηματοδοτούμενη από το κράτος Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) συμβούλευε την κυβέρνηση σε θέματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕΔΑ θεωρείται ανεξάρτητη, αποτελεσματική και διαθέτει αρκετούς πόρους.

Ενότητα 6. Διακρίσεις, κακοποίηση λόγω κοινωνικής θέσης και εμπορία ανθρώπων

Γυναίκες

Βιασμός και Ενδοοικογενειακή Βία: Ο βιασμός, συμπεριλαμβανομένου και του συζυγικού βιασμού, αποτελεί έγκλημα το οποίο τιμωρείται με ποινές φυλάκισης που κυμαίνονται από πέντε έως είκοσι χρόνια. Ο νόμος ισχύει εξίσου για όλα τα θύματα, ανεξάρτητα από το φύλο τους. Επίσης, η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί έγκλημα με ποινές φυλάκισης που κυμαίνονται από δύο έως δέκα χρόνια. Γενικά οι αρχές επέβαλαν το νόμο αποτελεσματικά. Η αστυνομία κατέγραψε 68 βιασμούς και 29 απόπειρες βιασμού από τον Ιανουάριο μέχρι τον Ιούνιο. Διαπιστώθηκε μείωση σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2016 με την αστυνομία να ισχυρίζεται ότι ταυτοποίησε τους δράστες στο 82% των περιπτώσεων.

Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματέα Ισότητας των Φύλων και ΜΚΟ, η ενδοοικογενειακή βία – συμπεριλαμβανομένης της συζυγικής κακοποίησης – εξακολούθησε να αποτελεί πρόβλημα. Στα θύματα βιασμού προσφέρεται ιατρική, ψυχολογική, κοινωνική και νομική βοήθεια από κρατικές υπηρεσίες και ΜΚΟ.

Ακρωτηριασμός/Κοπή των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων: Στις 23 Απριλίου, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν την καταγγελία υπαλλήλου μιας ΜΚΟ ότι στην Αθήνα κάποια κορίτσια Μουσουλμάνες υποχρεώνονταν από τις οικογένειές τους και τις κοινότητές τους να υφίστανται ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Ο υπάλληλος της ΜΚΟ δήλωσε ότι τέτοιες πρακτικές συνέβαιναν σε διαμερίσματα στο κέντρο της Αθήνας και ότι μπορούσαν να αποβούν πολύ επικίνδυνες για την υγεία των κοριτσιών. Στις 3 Μαΐου, ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου

διέταξε τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών της Αθήνας να διενεργήσει προκαταρκτική έρευνα για το θέμα. Μέχρι το τέλος Νοεμβρίου τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δεν ήταν διαθέσιμα.

Σεξουαλική Παρενόχληση: Η νομοθεσία απαγορεύει τη σεξουαλική παρενόχληση και προβλέπει ποινές φυλάκισης οι οποίες κυμαίνονται από 2 μήνες έως 5 χρόνια. Στην έκθεσή του, του 2016, για την ισότητα των φύλων, ο Συνήγορος του Πολίτη επανέλαβε προηγούμενες επιστημονικές του για τη δυσκολία απόδειξης του ισχυρισμού της σεξουαλικής παρενόχλησης λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων, φόβου του θύματος για τις επιπτώσεις σε περίπτωση καταγγελίας του συμβάντος και το δισταγμό των μαρτύρων να υποστηρίξουν τη μία ή την άλλη πλευρά. Στις εκθέσεις του προηγούμενων ετών, ο Συνήγορος του Πολίτη είχε υπογραμμίσει επίσης την απουσία πολιτικής κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης στην πλειονότητα των ιδιωτικών και δημοσίων χώρων εργασίας, τονίζοντας ότι οι εργοδότες συχνά αγνοούσαν τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει η νομοθεσία όταν υπάλληλοί τους υποβάλλουν καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση.

Εξαναγκασμός για τον Έλεγχο των Γεννήσεων: Δεν υπήρξαν αναφορές για υποχρεωτικές εκτρώσεις, ακούσιες στείρωσεις ή άλλες εξαναγκαστικές μεθόδους για τον έλεγχο των γεννήσεων. Εκτιμήσεις για τη μητρική θνησιμότητα και την επικράτηση αντισυλληπτικών μεθόδων υπάρχουν στο: www.who.int/reproductivehealth/publications/monitoring/maternal-mortality-2015/en/.

Διακρίσεις: Το Σύνταγμα κατοχυρώνει την ισότητα των φύλων. Η κυβέρνηση επέβαλε αποτελεσματικά τη νομοθεσία που προωθεί την ισότητα των φύλων και εξασφαλίζει ότι οι γυναίκες απολαμβάνουν το ίδιο νομικό καθεστώς και ίσα δικαιώματα με τους άντρες, με εξαίρεση την εφαρμογή του νόμου της Σαρία στη Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.

Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), οι γυναίκες κατείχαν περίπου το 9% των θέσεων στα διοικητικά συμβούλια των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο εταιρειών.

Στις 21 Φεβρουαρίου, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) γνωστοποίησε ότι πάνω από 60% των εγγεγραμμένων ανέργων ήταν γυναίκες.

Η κυβέρνηση αναγνωρίζει τη Σαρία (τον ισλαμικό νόμο) την οποία εφαρμόζουν οι μουφτήδες ως τη νομοθεσία που ρυθμίζει τα οικογενειακά και αστικά θέματα της Μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και τα πρωτοδικεία της Θράκης, κατά κανόνα, επικυρώνουν τις αποφάσεις των μουφτήδων. Οι Μουσουλμάνοι που παντρεύονται από μουφτήδες διορισμένους από το κράτος, υπάγονται στο Οικογενειακό Δίκαιο της Σαρία. Επίσης, τα μέλη της Μουσουλμανικής μειονότητας έχουν το δικαίωμα του πολιτικού γάμου και μπορούν να προσφύγουν στα αστικά δικαστήρια. Οι Μουσουλμάνες της Θράκης μπορούν να επιλέξουν να υπόκεινται στο νόμο της Σαρία, όπως αυτός ερμηνεύεται από τους επίσημους μουφτήδες. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) συμβούλεψε την κυβέρνηση να περιορίσει τις εξουσίες των μουφτήδων στα θρησκευτικά καθήκοντά τους γιατί, διαφορετικά, ενδέχεται να περιστέλλουν τα αστικά δικαιώματα των πολιτών. Η νομοθεσία προβλέπει ότι τα δικαστήρια δεν θα επιβάλλουν καμία απόφαση των μουφτήδων που παραβιάζει το Σύνταγμα ή διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παιδιά

Καταχώριση με τη Γέννηση: Τα παιδιά αποκτούν την ιθαγένεια των γονιών τους μόλις γεννηθούν. Ένας γονιός αρκεί για να δώσει στο παιδί του την ιθαγένεια. Οι γονείς είναι υποχρεωμένοι να δηλώσουν τα νεογέννητα παιδιά τους μέσα σε 10 ημέρες από τη γέννησή τους. Η νομοθεσία επιτρέπει τις καθυστερημένες δηλώσεις, αλλά επιβάλλει χρηματική ποινή.

Κακοποίηση Παιδιών: Η βία κατά των παιδιών, ιδιαίτερα των παιδιών μεταναστών ή προσφύγων, των παιδιών του δρόμου και των παιδιών Ρομά, εξακολούθησε να αποτελεί πρόβλημα. Η νομοθεσία απαγορεύει τη σωματική τιμωρία και την κακοποίηση παιδιών αλλά, σε γενικές γραμμές, η Πολιτεία δεν εφάρμοσε αποτελεσματικά αυτές τις διατάξεις. Οι νόμοι της κοινωνικής πρόνοιας προβλέπουν προγράμματα πρόληψης και θεραπείας για τα κακοποιημένα και παραμελημένα παιδιά, καθώς και αναδοχή ή τοποθέτηση σε ίδρυμα για όσα παιδιά κρίνεται απαραίτητο. Ωστόσο, τα δημόσια ιδρύματα ήταν υποστελεχωμένα και οι ΜΚΟ κατήγγειλαν ότι δεν υπήρχαν αρκετές θέσεις για όλα τα παιδιά που χρειάζονταν εναλλακτική τοποθέτηση συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων οι οποίοι, σύμφωνα με τη νομοθεσία, δικαιούνται ειδική προστασία και πρέπει να στεγάζονται σε ειδικά καταλύματα (δείτε επίσης την Ενότητα 2.δ.).

Στις 2 Αυγούστου, η οργάνωση Human Rights Watch (HRW) έστειλε επιστολή στον Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής στην οποία επανέλαβε τις διαπιστώσεις προηγούμενων εκθέσεων της ότι, συχνά, ασυνόδευτα παιδιά κρατούνταν για μεγάλες χρονικές περιόδους σε μικρά κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων, με μεγάλο συνωστισμό και ανθυγιεινές συνθήκες, ορισμένες φορές με άγνωστους ενήλικες, αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο κακοποίησής τους και σεξουαλικής βίας.

Υποχρεωτικοί και Πρώιμοι Γάμοι: Η νόμιμη ηλικία γάμου είναι τα 18 έτη. Δεν υπάρχουν επίσημες στατιστικές, αλλά ΜΚΟ ανέφεραν ότι οι γάμοι ανηλίκων αποτελούν σύνηθες φαινόμενο στη μικρή κοινότητα των Ρομά. Τα κορίτσια Ρομά συχνά παντρεύονται σε ηλικία 15 έως 17 ετών (κάποια ακόμη και στην ηλικία των 13 ετών) και τα αγόρια Ρομά από 15 έως 20 ετών. Οι διορισμένοι από το κράτος μουφτήδες της Θράκης τόνισαν ότι δεν επιτρέπουν την τέλεση γάμων ανηλίκων κάτω των 15 ετών και ότι ζητούσαν απόφαση εισαγγελέα πριν επιτρέψουν την τέλεση γάμου ανηλίκων ηλικίας μεταξύ 16 και 18 ετών. Υπήρξε περιορισμένος αλλά άγνωστος αριθμός γάμων παιδιών κάτω των 18 ετών στην Αθήνα, ανάμεσα σε μέλη της Μουσουλμανικής μειονότητας, οι οποίοι τελέστηκαν με άδεια εισαγγελέα.

Σεξουαλική Εκμετάλλευση παιδιών: Η ελάχιστη ηλικία συναίνεσης είναι τα 15 έτη. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι σεξουαλικές επαφές με παιδιά μικρότερα των 15 ετών επισύρουν ποινική δίωξη. Η νομοθεσία απαγορεύει την εμπορική σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών και την παιδική πορνογραφία και επιβάλλει ποινές εάν το έγκλημα διαπραχθεί με τη χρήση της τεχνολογίας, στην Ελλάδα. Γενικά, οι αρχές επέβαλαν τη νομοθεσία. Στη διάρκεια του 2016, η αστυνομία συνέλαβε 28 άτομα τα οποία εμπλέκονταν σε παιδική πορνογραφία στο Διαδίκτυο.

Εκτοπισμένα Παιδιά: Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), στις 30 Ιουνίου διέμεναν στην Ελλάδα 18.500 παιδιά, πρόσφυγες και μετανάστες. Εγχώριες και διεθνείς ΜΚΟ επιβεβαίωσαν ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δεν καταγράφονταν πάντα σωστά. Κάποιες φορές δεν έμεναν σε ασφαλές κατάλυμα ούτε είχαν νόμιμους κηδεμόνες και εύκολα κινδύνευαν να μείνουν άστεγοι ή να πέσουν θύματα εργασιακής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, κάνοντας ακόμα και σεξ για να επιβιώσουν. Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΚΚΑ, στις 15 Νοεμβρίου, ήταν κατειλημμένες και οι 1.151 θέσεις στα καταλύματα που είχαν οριστεί

για τη φιλοξενία ανηλίκων. Το ΕΚΚΑ δήλωσε ότι περίπου 3.250 ασυνόδευτοι ανήλικοι διέμεναν στη χώρα.

Έγκλειστα και Ιδρυματοποιημένα Παιδιά: Κάποια μέσα ενημέρωσης και ΜΚΟ ισχυρίστηκαν ότι ασυνόδευτοι ανήλικοι κακοποιούνταν από την αστυνομία σε κέντρα καταγραφής και κράτησης (δείτε Ενότητα 2.δ.). Εγχώριες και διεθνείς οργανώσεις, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, καταδίκασαν τη χρήση της προστατευτικής κράτησης ασυνόδευτων ανηλίκων για παρατεταμένες περιόδους, συχνά σε ανθυγιεινές συνθήκες και συνθήκες συνωπισμού, λόγω έλλειψης διαθέσιμων χώρων σε εξειδικευμένα καταλύματα.

Διεθνείς Απαγωγές Παιδιών: Η Ελλάδα έχει υπογράψει τη Σύμβαση της Χάγης του 1980 για τα Αστικά Θέματα των Διεθνών Απαγωγών Παιδιών. Δείτε την Ετήσια Έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ για τις *Διεθνείς Γονικές Απαγωγές (Annual Report on International Parental Abduction)*, στη διεύθυνση: travel.state.gov/content/childabduction/en/legal/compliance.html.

Αντισημιτισμός

Σύμφωνα με εκτιμήσεις εκπροσώπων της, τα μέλη της Εβραϊκής κοινότητας υπολογίζονταν σε περίπου 5.000 άτομα. Οι εκφράσεις αντισημιτισμού, ιδιαίτερα στον εξτρεμιστικό Τύπο, σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης και σε κάποια ιστολόγια (blogs) εξακολουθούσαν να αποτελούν πρόβλημα. Το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο (ΚΙΣ) συνέχισε να εκφράζει την ανησυχία του για τα αντισημιτικά σχόλια κάποιων δημοσιογράφων στα κύρια μέσα ενημέρωσης, αλλά και κάποιων Ελληνορθόδοξων εκκλησιαστικών ηγετών. Επίσης, το ΚΙΣ εξέφρασε ξανά την ανησυχία του για τα πολιτικά σκίτσα και τις εικόνες στα κύρια μέσα ενημέρωσης που αναφέρονταν με περιπαικτικό τρόπο σε πολιτικές αντιπαραθέσεις χρησιμοποιώντας Εβραϊκά ιερά σύμβολα και συγκρίσεις με το Ολοκαύτωμα ή εξισώνοντας τους «Εβραίους» με τους «Ναζί».

Στις 12 Ιανουαρίου, ο παρουσιαστής της πρωινής εκπομπής του τηλεοπτικού σταθμού Alpha TV, δημοσιογράφος Δήμος Βερύκιος, δήλωσε: «Το παγκόσμιο τραπέζιο σύστημα ελέγχεται από δύο βασικούς πόλους... το εβραϊκό λόμπυ... ή τους μασόνους».

Στις 28 Απριλίου, ο Μητροπολίτης Πειραιώς Σεραφείμ έδωσε στη δημοσιότητα ανακοίνωση που αφορούσε στην απόφαση της Ιεράς Συνόδου να μην τον ορίσει, όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί, εκπρόσωπο της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας στην τελετή της αφής του Αγίου Φωτός στα Ιεροσόλυμα για το Πάσχα. Ο Σεραφείμ δήλωσε ότι αντικαταστάθηκε από άλλο μητροπολίτη επειδή το Ισραήλ τον χαρακτήρισε «ανεπιθύμητο πρόσωπο» (“persona non grata”) και κατηγόρησε το Ισραήλ για παρέμβαση σε θέματα της Εκκλησίας της Ελλάδος. Διευκρίνισε ότι οι απόψεις του δεν είναι αντισημιτικές, αλλά αντισιωνιστικές και ότι οι ορθόδοξοι Χριστιανοί είναι αντίθετοι προς το Σιωνισμό και, ειδικά, εναντίον της πτέρυγας του Σιωνισμού η οποία, όπως πιστεύει, επιδιώκει να επικρατήσει σε όλο τον κόσμο. Ο Σεραφείμ κατηγόρησε όλα τα υπόλοιπα Χριστιανικά δόγματα ότι υποστηρίζουν τους Εβραίους και ανέφερε τα *Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών*, υποδεικνύοντας τον Τεκτονισμό και άλλους διεθνείς φορείς ως τα όργανα τα οποία χρησιμοποιεί ο Σιωνισμός για να διεισδύσει και να χειραγωγήσει την κυβέρνηση.

Στις 7 Ιουλίου, ακτιβιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δήλωσαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ότι άγνωστοι δράστες προέβησαν σε βανδαλισμό του μνημείου του Ολοκαυτώματος στην Αθήνα, γράφοντας με μαρκαδόρο, «Γεια, το όνομά μου είναι θάνατος!». Επίσης, στις 11

Ιουλίου, η αστυνομία ανακοίνωσε τη σύλληψη τεσσάρων ανδρών επειδή έσπασαν τη μαρμάρινη πρόσοψη του μνημείου του Ολοκαυτώματος στην Καβάλα, στη Βόρεια Ελλάδα. Η επίθεση καταδικάστηκε από την ηγεσία της πόλης, κρατικούς αξιωματούχους, όπως το Υπουργείο Εξωτερικών και από διάφορα πολιτικά κόμματα.

Στις 17 Ιουλίου, ο «πάτερ Κλεομένης», ένας αφορισμένος παλαιοημερολογίτης μοναχός, ανέβασε βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που τον δείχνει μπροστά στο μνημείο του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων της Λάρισας να καταριέται τους Εβραίους, να αρνείται το Ολοκαύτωμα, να φτύνει, να κλωτσά, να ρίχνει αυγά στο μνημείο και να απαιτεί την καταστροφή του. Την ίδια ημέρα, μοιράστηκαν αντισημιτικά φυλλάδια στην περιοχή. Η Ιερά Σύνοδος της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας και οι τοπικοί Μητροπολίτες Λάρισας και Τυρνάβου εξέδωσαν ανακοινώσεις με τις οποίες διαχώριζαν τη θέση τους από τον Κλεομένη και αποδοκίμαζαν τις πράξεις του. Επίσης, ο Δήμος Λάρισας εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία καταδίκασε την επίθεση. Η Γενική Γραμματέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων, ο καθένας χωριστά, παρέπεμψαν την υπόθεση στον εισαγγελέα, στο Γραφείο Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας και στη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Αστυνομίας, με τα αντίστοιχα αποδεικτικά στοιχεία, για περαιτέρω έρευνα. Σύμφωνα με το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο (ΚΙΣ), ο Πρόεδρος της Εβραϊκής κοινότητας της Λάρισας και η ΜΚΟ Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ) υπέβαλαν μηνύσεις χωριστά εναντίον των δραστών. Στις 19 Ιουλίου, ο εισαγγελέας της Λάρισας υπέβαλε μήνυση εναντίον του Κλεομένη και τριών άλλων ατόμων για το βανδαλισμό του Μνημείου του Ολοκαυτώματος και για παράβαση την αντιρατσιστικής νομοθεσίας.

Στις 21 Μαρτίου, το ΚΙΣ καλωσόρισε την ψήφιση από το Κοινοβούλιο τροπολογίας η οποία επιτρέπει σε απογόνους Ελλήνων Εβραίων πολιτών να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, αν το επιθυμούν. Η τροπολογία κάλυψε ένα νομικό κενό του αντίστοιχου νόμου του 2011, ο οποίος εκχωρούσε αυτό το δικαίωμα απόκτησης της ιθαγένειας μόνο σε ζώντες Έλληνες Εβραίους οι οποίοι είχαν υποχρεωθεί να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Εμπορία και διακίνηση ανθρώπων

Δείτε την *Έκθεση για την Εμπορία και Διακίνηση Ανθρώπων (Trafficking in Persons Report)* του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, στη διεύθυνση: www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

Άτομα με αναπηρία

Η νομοθεσία απαγορεύει τις διακρίσεις σε βάρος ατόμων με σωματική αναπηρία, αναπηρία των αισθητηρίων οργάνων, νοητική αναπηρία καθώς και ψυχικά πάσχοντες, στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη και στο δικαστικό σύστημα. Τους παρέχει κρατικές υπηρεσίες, όπως μεταφορά και ειδική εκπαίδευση. ΜΚΟ και οργανώσεις για τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία ανέφεραν ότι η Πολιτεία δεν εφάρμοσε πάντα με συνέπεια αυτές τις διατάξεις.

Η πρόσβαση σε κτήρια, μέσα μεταφοράς και δημόσιους χώρους για άτομα με αναπηρία, μεταξύ των οποίων και παιδιά με αναπηρία, ήταν κακή. Ο νόμος προβλέπει την υποχρεωτική προσβασιμότητα για άτομα με αναπηρία ειδικά σε όλα τα κτήρια και ειδικές ράμπες στα πεζοδρόμια και στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Επίσης, η νομοθεσία επιτρέπει σε εκπαιδευμένα ζώα να συνοδεύουν τυφλούς σε όλα τα μέσα μαζικής μεταφοράς και στα εστιατόρια, αλλά τυφλοί ακτιβιστές ισχυρίστηκαν ότι, περιστασιακά, αντιμετώπιζαν προβλήματα όταν

επιχειρούσαν να ταξιδέψουν αεροπορικώς ή με το λεωφορείο παίρνοντας μαζί τους το σκύλο τους ή χρεώνονταν ειδικά τέλη για τη μεταφορά του.

Το 2016, στην έκθεσή του κατά των διακρίσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη ανακοίνωσε ότι είχε διερευνήσει 73 καταγγελίες που αφορούσαν σε άτομα με αναπηρία.

Υπήρξαν παράπονα από γονείς που επιθυμούσαν να εγγράψουν τα παιδιά τους σε συμβατικά σχολεία παρά το γεγονός ότι είχαν δεχτεί επίσημη σύσταση για εγγραφή τους σε ειδικό σχολείο. Το Υπουργείο Παιδείας και ο Συνήγορος του Πολίτη επανέλαβαν ότι οι γονείς έχουν δικαίωμα να επιλέξουν το περιβάλλον στο οποίο επιθυμούν να εκπαιδευθούν τα παιδιά τους, ανεξάρτητα από τη διάγνωση του παιδιού.

Στις 13 Σεπτεμβρίου, η Βουλή ψήφισε νόμο ο οποίος απαιτεί από το Δημόσιο να επικοινωνεί με άτομα που έχουν αναπηρία με κατανοητό για εκείνα τρόπο, όπως η νοηματική ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός κώδικας Μπράιγ. Ο ίδιος νόμος προβλέπει πρόσθετη άδεια για γονείς που μεγαλώνουν αυτιστικά παιδιά, παιδιά με σύνδρομο Ντάουν ή παιδιά με σοβαρή νοητική υστέρηση.

Εθνικές/Φυλετικές/Εθνοτικές Μειονότητες

Αν και το Σύνταγμα και η νομοθεσία απαγορεύουν τις διακρίσεις εναντίον μελών μειονοτήτων, οι Ρομά και μέλη άλλων μειονοτικών ομάδων συνέχισαν να υφίστανται διακρίσεις.

Μολονότι η κυβέρνηση αναγνωρίζει το ατομικό δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού, πολλά άτομα τα οποία αυτοπροσδιορίζονταν ως μέλη μιας μειονοτικής ομάδας συνάντησαν δυσκολίες ως προς την ελεύθερη έκφραση της ταυτότητάς τους και τη διατήρηση της κουλτούρας τους. Ορισμένοι πολίτες αυτοπροσδιορίζονται ως Τούρκοι, Πομάκοι, Βλάχοι, Ρομά, Αρβανίτες ή Μακεδόνες και κάποια μέλη των ομάδων αυτών επιζητούσαν, ανεπιτυχώς, να αναγνωριστούν επίσημα ως εθνοτικές ή γλωσσικές μειονότητες. Συνήθως τα δικαστήρια απορρίπτουν αιτήσεις καταχώρισης που υποβάλλουν οργανώσεις της Θράκης με τίτλους οι οποίοι περιλαμβάνουν τους όρους Τούρκος και Τουρκικός όταν βασίζονται σε εθνοτική καταγωγή, μολονότι οποιοσδήποτε πολίτης, ως άτομο, μπορεί να αυτοαποκαλείται Τούρκος νόμιμα και δεν εμποδίζεται η λειτουργία οργανώσεων που χρησιμοποιούν τέτοιους όρους. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι, αλλά και τα δικαστήρια, απέρριψαν αιτήματα Σλαβικών ομάδων να αυτοπροσδιορίζονται χρησιμοποιώντας τον όρο «Μακεδόνες», με το σκεπτικό ότι πάνω από δύο εκατομμύρια Έλληνες πολίτες (τόσο εθνοτικά όσο και γλωσσικά) επίσης χρησιμοποιούν τον ίδιο όρο για να αυτοπροσδιοριστούν.

Η κυβέρνηση αναγνωρίζει επισήμως μόνο μία Μουσουλμανική μειονότητα, η οποία ορίζεται από τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 και αποτελείται από περίπου 100.000-120.000 άτομα καταγόμενα από Μουσουλμάνους που κατοικούσαν στη Θράκη όταν υπογράφηκε η Συνθήκη και περιλαμβάνουν εθνοτικές κοινότητες Τούρκων, Πομάκων και Ρομά. Κάποιοι Πομάκοι και Ρομά ισχυρίστηκαν ότι μέλη της Τουρκόφωνης κοινότητας τούς πίεζαν να αρνηθούν την ύπαρξη της Πομακικής ή Ρομά ταυτότητας, ως ξεχωριστής από την Τουρκική και, ότι κάποια μέλη της Τουρκόφωνης κοινότητας πρόσφεραν οικονομικά κίνητρα σε μέλη των κοινοτήτων τους για να αυτοπροσδιοριστούν ως Τούρκοι. Στην πέμπτη έκθεσή της για την Ελλάδα, το 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας παρατήρησε ότι μόνο δύο σχολεία στην περιοχή της Θράκης παρείχαν δίγλωσση δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα παιδιά των μειονοτήτων, στα Ελληνικά και στα Τουρκικά.

Οι Ρομά εξακολουθούσαν να υφίστανται ευρέως διαδεδομένες κοινωνικές διακρίσεις, αλλά και διακρίσεις από το κράτος, κοινωνική απομόνωση και παρενοχλήσεις, στοχοποίηση από την αστυνομία με βάση τα εθνοτικά χαρακτηριστικά τους και κατήγγειλαν ότι υφίσταντο κακομεταχείριση ενόσω βρίσκονταν υπό αστυνομική κράτηση, διακρίσεις στην απασχόληση, περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση, ενώ φοιτούσαν σε σχολεία αποκλειστικά για παιδιά Ρομά. Η αστυνομία διεξήγαγε εκτεταμένες επιχειρήσεις στο Μενίδι, στη Βορειοδυτική Αθήνα, μετά από τον απροσδόκητο θάνατο ενός μαθητή από αδέσποτη σφαίρα κατά τη διάρκεια μιας υπαίθριας σχολικής εκδήλωσης. Κάτοικοι που δεν είναι Ρομά διαμαρτυρήθηκαν για την παρουσία Ρομά στο Μενίδι και άγνωστοι δράστες, οι οποίοι λέγεται ότι συνδέονται με τις νεοναζιστικές οργανώσεις Combat 18 και Ανένταχτοι Μαιάνδριοι Εθνικιστές, έβαλαν φωτιά σε δύο σπίτια Ρομά.

Η ελλιπής σχολική παρακολούθηση, ο αναλφαβητισμός και η σχολική διαρροή, σε ποσοστιαία κατανομή, ήταν πολύ υψηλά μεταξύ των παιδιών Ρομά. Οι αρχές δεν επέβαλαν τη νομοθεσία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για τα παιδιά Ρομά και, συχνά, οι τοπικοί αξιωματούχοι απέκλειαν μαθητές Ρομά από τα σχολεία ή τους έστελναν σε σχολεία μόνο για Ρομά. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι, εκτός από ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα, οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι οικογένειες Ρομά, δικαιούνται να λάβουν ένα ετήσιο επίδομα για κάθε παιδί εγγεγραμμένο σε δημόσιο σχολείο με την υποβολή πιστοποιητικού το οποίο επιβεβαιώνει την κανονική φοίτησή του στη διάρκεια του σχολικού έτους. Η χορήγηση αυτού του επιδόματος σταμάτησε τον Σεπτέμβριο.

Σε έκθεσή του που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε 31 περιστατικά ρατσιστικής λεκτικής και σωματικής βίας εναντίον προσφύγων και μεταναστών το 2016. Έντεκα από αυτά τα περιστατικά καταγγέλλθηκαν στην αστυνομία.

Τα εγχώρια μέσα ενημέρωσης και ΜΚΟ συνέχισαν να αναφέρουν ρατσιστικές επιθέσεις, υποκινούμενες από το μίσος, εναντίον μεταναστών, από ακροδεξιές οργανώσεις, στις οποίες συμμετείχαν και άτομα φερόμενα ως υποστηρικτές της Χρυσής Αυγής (ΧΑ), οι βουλευτές της οποίας εξέφραζαν δημοσίως απόψεις κατά των μεταναστών και των Μουσουλμάνων, αλλά και αντισημιτικές και ομοφοβικές απόψεις. Στη διάρκεια του έτους, συνεχίστηκε η δίκη 69 μελών της Χρυσής Αυγής, συμπεριλαμβανομένων 18 νυν και πρώην βουλευτών της οι οποίοι κατηγορούνται για τα εγκλήματα της οπλοκατοχής και για τη σύσταση εγκληματικής οργάνωσης.

Τα δικαστήρια επέβαλαν ποινές φυλάκισης για υποθέσεις που αφορούσαν σε επιθέσεις εναντίον αλλοδαπών. Στις 24 Απριλίου, δύο άτομα φερόμενα ως μέλη της Χρυσής Αυγής, κατηγορούμενα για επίθεση εναντίον μεταναστών στον καταυλισμό της Σούδας στη Χίο, καταδικάστηκαν από τοπικό δικαστήριο σε φυλάκιση 18 και 7 μηνών με αναστολή. Επίσης, στον κατηγορούμενο με τη μεγαλύτερη ποινή φυλάκισης επιβλήθηκε χρηματική ποινή €10.000 (\$12.000).

Πράξεις βίας, διακρίσεις και κακοποίηση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου

Οι νόμοι κατά των διακρίσεων προσδιορίζουν ειδικά το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου. Η νομοθεσία κατατάσσει το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου ως επιβαρυντικά στοιχεία σε εγκλήματα μίσους, ενώ τα εγκλήματα με στόχο το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου αναφέρονται ρητώς στον ρόλο και το καθηκοντολόγιο των υπηρεσιών καταπολέμησης της ρατσιστικής βίας και της βίας

που βασίζεται στο μίσος. Ακτιβιστές υπέρ των λεσβιών, των ομοφυλοφίλων, των αμφισεξουαλικών, των διεμφυλικών και των μεσόφυλων ατόμων (ΛΟΑΤΚΙ) ισχυρίστηκαν ότι οι αρχές δεν ενδιαφέρονταν πάντα να διερευνήσουν περιστατικά βίας εναντίον ΛΟΑΤΚΙ και ότι τα θύματα δίσταζαν να καταγγείλουν τέτοια περιστατικά στις αρχές λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης. Οι επιθέσεις εναντίον ΛΟΑΤΚΙ εξακολουθούσαν να αποτελούν πρόβλημα, ενώ οι κοινωνικές διακρίσεις και οι παρενοχλήσεις σε βάρος των ατόμων αυτών συνεχίστηκαν ευρέως παρά την πρόοδο στο νομικό πλαίσιο που προστατεύει αυτά τα άτομα.

Στην έκθεσή του για το 2016, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε λιγότερες βίαιες επιθέσεις εναντίον ΛΟΑΤΚΙ σε σύγκριση με το 2015, παρατηρώντας όμως ότι ο αριθμός παρέμενε υψηλός. Το 2016, το Δίκτυο κατέγραψε 46 επιθέσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και άλλες 10 λόγω ταυτότητας φύλου. Σε επτά από αυτά τα περιστατικά υπήρξαν τραυματισμοί. Οι καταγγελίες αναφέρονταν κυρίως σε διακρίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και σε διακρίσεις που αφορούσαν στην προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών.

Στις 6 Ιουνίου, ο Πρωθυπουργός έδωσε συνέντευξη σε περιοδικό ΛΟΑΤΚΙ για να υποστηρίξει τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που πρωθυπουργός της χώρας έδωσε συνέντευξη σε έντυπο των ΛΟΑΤΚΙ.

Στις 13 Οκτωβρίου, η Βουλή ψήφισε νόμο για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας του φύλου. Ο νόμος επιτρέπει, για πρώτη φορά, σε ανύπαντρα διεμφυλικά άτομα, μεγαλύτερα των 15 ετών, να αλλάξουν το φύλο τους στα έγγραφα στα οποία αναγράφεται η ταυτότητά τους χωρίς να υποβληθούν σε εγχείρηση αλλαγής φύλου. Ο νόμος απαιτεί την επικύρωση της αλλαγής από δικαστή με βάση την εξωτερική εμφάνιση του ατόμου.

Η 13^η ετήσια παρέλαση του Φεστιβάλ Υπερηφάνειας (Athens Pride Parade) έλαβε χώρα τον Ιούνιο. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι, μεταξύ των οποίων ο Υπουργός Οικονομικών, ο Γενικός Γραμματέας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τρεις αντιδήμαρχοι της Αθήνας και ένας βουλευτής που εκπροσωπούσε τον Πρόεδρο της Βουλής παρέστησαν στην εκδήλωση και μίλησαν στους παρευρισκόμενους. Επίσης, τον Ιούνιο, για έκτη φορά, έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη η παρέλαση του Φεστιβάλ Υπερηφάνειας υπό την αιγίδα του Δημάρχου Θεσσαλονίκης.

Η απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων να συμπεριλάβει στο ετήσιο σχολικό πρόγραμμα των Γυμνασίων μία «θεματική εβδομάδα» μερικώς αφιερωμένη σε θέματα ταυτότητας του φύλου, προκάλεσε αρνητικές αντιδράσεις στο κοινωνικό πεδίο.

Το κοινωνικό στίγμα του HIV και του AIDS

Αν και η νομοθεσία απαγορεύει τις διακρίσεις που αφορούν στην απασχόληση οροθετικών ατόμων, οι κοινωνικές διακρίσεις σε βάρος ατόμων με HIV/AIDS, εξακολούθησαν να αποτελούν πρόβλημα. Τα άτομα με HIV/AIDS εξαιρούνται από τη στρατιωτική θητεία για ιατρικούς λόγους. Προεδρικό διάταγμα δίνει τη δυνατότητα σε επαγγελματίες στρατιωτικούς να εγκαταλείψουν την Υπηρεσία για ιατρικούς λόγους, οι οποίοι περιλαμβάνουν και άτομα με AIDS που δεν ανταποκρίνονται στη θεραπεία, αλλά δεν υπήρξαν αναφορές για απολύσεις στρατιωτικών σύμφωνα με αυτή τη διάταξη. Επίσης, στη διάρκεια του έτους, δεν αναφέρθηκαν διακρίσεις στην απασχόληση στον ιδιωτικό ή στο δημόσιο τομέα, λόγω HIV/AIDS.

Ενότητα 7. Εργασιακά δικαιώματα

α. Η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα της συλλογικής διαπραγμάτευσης

Η νομοθεσία προβλέπει ότι όλοι οι εργαζόμενοι, με εξαίρεση τους στρατιωτικούς, έχουν δικαίωμα να ιδρύουν και να γίνονται μέλη ανεξάρτητων σωματείων και επιτρέπει στα σωματεία να λειτουργούν ελεύθερα, χωρίς παρεμβάσεις. Επίσης, επιτρέπει στους εργαζόμενους να απεργούν. Τον Ιούλιο του 2016, η Βουλή ψήφισε νόμο που επιτρέπει στο προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων να ιδρύει σωματεία, αλλά απαγορεύει ρητά την κήρυξη απεργιών και στάσεων εργασίας από αυτά τα σωματεία. Επίσης, οι αστυνομικοί έχουν δικαίωμα να οργανώνονται σε συνδικάτα και να διαδηλώνουν, αλλά δεν έχουν το δικαίωμα να απεργούν.

Η νομοθεσία δεν επιτρέπει τη δημιουργία εργατικών σωματείων σε επιχειρήσεις με λιγότερους από 20 εργαζόμενους και θέτει περιορισμούς στους μηχανισμούς εργατικής διαιτησίας. Γενικά, η νομοθεσία προστατεύει το δικαίωμα των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αλλά περιορίζει αυτό το δικαίωμα για άτομα κάτω των 25 ετών. Η νομοθεσία απαγορεύει τις διακρίσεις σε βάρος όσων έχουν συνδικαλιστική ενασχόληση και απαιτεί την επαναπρόσληψη εργαζομένων που εκδιώχτηκαν λόγω συνδικαλιστικής δράσης. Στον ιδιωτικό τομέα, η νομοθεσία επιτρέπει στις επιχειρησιακές συμβάσεις να υπερισχύουν των κλαδικών συλλογικών συμβάσεων. Οι δημόσιοι υπάλληλοι διαπραγματεύονται και συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις με την κυβέρνηση για όλα τα άλλα θέματα εκτός από τους μισθούς τους.

Υπάρχουν ορισμένοι νομικοί περιορισμοί για τις απεργίες, όπως η υποχρεωτική περίοδος προειδοποίησης 4 ημερών για εργαζόμενους στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και στον κλάδο των μέσων μαζικής μεταφοράς και 24 ωρών για τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα. Η νομοθεσία επιβάλλει την παρουσία ελάχιστου αριθμού εργαζομένων κατά τη διάρκεια απεργιών που επηρεάζουν την παροχή δημοσίων υπηρεσιών. Επίσης, η νομοθεσία δίνει στις αρχές το δικαίωμα να επιτάσσουν υπηρεσίες για να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες, με Φύλλα Ατομικής Πρόσκλησης Πολιτικής Επιστράτευσης. Όποιος λάβει Φύλλο Ατομικής Πρόσκλησης Πολιτικής Επιστράτευσης είναι υποχρεωμένος να υπακούσει, αλλιώς κινδυνεύει με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Η νομοθεσία εξαιρεί από την Πολιτική Επιστράτευση άτομα με τεκμηριωμένη σωματική ή νοητική αναπηρία και απαγορεύει ρητά την έκδοση Φύλλων Ατομικής Πρόσκλησης Πολιτικής Επιστράτευσης ως μέσο αντιμετώπισης απεργιών, πριν ή μετά την προκήρυξή τους.

Η κυβέρνηση γενικώς προστάτευσε το δικαίωμα της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και των συλλογικών διαπραγματεύσεων και εφάρμοσε αποτελεσματικά την ισχύουσα νομοθεσία. Οι ποινές παράβασης της νομοθεσίας για το δικαίωμα της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, οι οποίες προβλέπουν χρηματικές ποινές €3.000 (\$3.600) και τουλάχιστον τρεις μήνες φυλάκιση, δεν ήταν αρκετές για να εμποδίσουν όλες τις παραβάσεις. Τα δικαστήρια μπορούν να κηρύξουν μία απεργία παράνομη λόγω μη τήρησης των εσωτερικών διαδικασιών έγκρισης και εξασφάλισης του ελάχιστου αριθμού εργαζομένων, ανεπαρκούς προειδοποίησης για την απεργία ή λόγω υποβολής νέων αιτημάτων κατά τη διάρκεια της απεργίας. Τα συνδικάτα κατήγγειλαν ότι αυτή η δυνατότητα των δικαστηρίων αποτρέπει κάποια μέλη τους από τη συμμετοχή σε απεργίες. Γενικά, οι διοικητικές και οι δικαστικές διαδικασίες επίλυσης εργασιακών προβλημάτων χαρακτηρίζονται από παρατεταμένες καθυστερήσεις και προσφυγές.

Αναφέρθηκαν περιπτώσεις διακρίσεων κατά ατόμων με συνδικαλιστική δράση. Στις 24 Ιανουαρίου, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ότι το Μονομελές Πρωτοδικείο Δράμας, στη Βόρεια Ελλάδα, έκρινε άκυρη την απόλυση συνδικαλίστριας η οποία απολύθηκε τον Φεβρουάριο του 2016. Το δικαστήριο απαίτησε από τους εργοδότες της να καταβάλουν στην εργαζόμενη όλους τους μισθούς που απώλεσε κατά το διάστημα που έμεινε εκτός εργασίας και χρηματική αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης. Την 1^η Ιουνίου, το Σωματείο Λιμενεργατών Πειραιά και το Σωματείο Εργατοϋπαλλήλων στις Εμπορικές Επιχειρήσεις και Επιχειρήσεις Παροχής Υπηρεσιών της Πάτρας κατήγγειλαν δύο διαφορετικές περιπτώσεις που θεώρησαν ότι συνιστούν παράνομες απολύσεις ενεργών μελών συνδικαλιστικής οργάνωσης.

β. Απαγόρευση καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας

Η νομοθεσία απαγορεύει κάθε μορφή καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας και παρέχει πρόσθετη προστασία στα παιδιά, περιορίζοντας τις ώρες εργασίας τους και την εργασία τους κάτω από ορισμένες συνθήκες. Αν και αρκετές κρατικές υπηρεσίες, όπως η Ομάδα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων (ΟΚΕΑ) της Αστυνομίας, εργάστηκαν στην κατεύθυνση της πρόληψης και εξάλειψης της εμπορίας ανθρώπων για εργασιακή εκμετάλλευση, υπήρξαν καταγγελίες για καταναγκαστική εργασία γυναικών, παιδιών και ανδρών κυρίως στη γεωργία. Η καταναγκαστική επαιτεία (δείτε επίσης την Ενότητα 7.γ.) παρατηρείται κυρίως σε μητροπολιτικές περιοχές και πυκνοκατοικημένα νησιά, με επίκεντρο πολυσύχναστους σταθμούς του μετρό, πλατείες και τόπους συνάντησης. Οι ποινές για τους παραβάτες περιλαμβάνουν φυλάκιση άνω των 10 ετών και χρηματικές ποινές μέχρι €100.000 (\$120.000), αλλά δεν ήταν αρκετές για να αποτρέψουν τις παραβάσεις.

Δείτε επίσης την *Έκθεση για την Εμπορία και Διακίνηση Ανθρώπων (Trafficking in Persons Report)*, του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, στη διεύθυνση www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

γ. Απαγόρευση της παιδικής εργασίας και ελάχιστη ηλικία απασχόλησης

Το κατώτατο όριο ηλικίας για απασχόληση στο βιομηχανικό τομέα είναι τα 15 έτη, με υψηλότερα όρια για ορισμένες δραστηριότητες. Η κατώτατη ηλικία για την απασχόληση σε οικογενειακές επιχειρήσεις, στο θέατρο και στον κινηματογράφο, είναι τα 12 χρόνια. Προεδρικό Διάταγμα επιτρέπει σε παιδιά ηλικίας τουλάχιστον 15 ετών να απασχολούνται σε επικίνδυνες εργασίες υπό συγκεκριμένες συνθήκες, όπως π.χ. όταν απαιτείται για την επαγγελματική εκπαίδευσή τους. Σε τέτοια περίπτωση, ο εργαζόμενος πρέπει να παρακολουθείται από τεχνικό ασφαλείας ή από γιατρό. Οι επικίνδυνες εργασίες περιλαμβάνουν όσες εκθέτουν τους εργαζόμενους σε τοξικά και καρκινογόνα στοιχεία, ακτινοβολίες και άλλους τέτοιους κινδύνους.

Η Επιθεώρηση Εργασίας ευθύνεται για την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας όσον αφορά στα παιδιά και μπορεί να επιβάλλει στους παραβάτες ποινές που κυμαίνονται από χρηματικές ποινές μέχρι φυλάκιση, αλλά δεν υπάρχει πληροφόρηση για το αν οι ποινές αυτές αρκούν για να αποθαρρύνουν τους παραβάτες. Γενικώς, στην επίσημη οικονομία, οι εργοδότες τηρούν τη νομοθεσία που αφορά στην παιδική εργασία. Ωστόσο, εργατικά σωματεία ανέφεραν ότι η εφαρμογή της νομοθεσίας ήταν ανεπαρκής εξαιτίας σοβαρών ελλείψεων της Επιθεώρησης Εργασίας σε προσωπικό. Η κυβέρνηση δεν προστάτεψε επαρκώς τα παιδιά από την εκμετάλλευση.

Η παιδική εργασία στην παραοικονομία αποτελεί πρόβλημα. Σε οικογένειες που δραστηριοποιούνται στους τομείς της γεωργίας, της εστίασης και του εμπορίου, συχνά βοηθούν

και τα νεότερα μέλη τους, τουλάχιστον με μερική απασχόληση. Τα μέλη ορισμένων οικογενειών υποχρεώνουν κάποια παιδιά σε καταναγκαστική εργασία στους δρόμους ως επαίτες, πορτοφολάδες ή μικροπωλητές ή καθιστούν τα παιδιά θύματα εμπορίας ανθρώπων για τον ίδιο σκοπό. Η κυβέρνηση και ΜΚΟ ανέφεραν ότι η πλειοψηφία των παιδιών αυτών ήταν γηγενείς Ρομά ή Βούλγαροι, Ρουμάνοι ή Αλβανοί Ρομά. Υπήρξαν καταγγελίες ότι ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες που εργάζονταν κυρίως στο γεωργικό τομέα και λιγότερο στη βιομηχανία, ήταν ιδιαίτερα ευάλωτοι στην εργασιακή εκμετάλλευση. Τον Ιούνιο του 2016, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ότι στην Ελλάδα εργάζονταν περίπου 50.000 ανήλικοι.

δ. Διακρίσεις που αφορούν στην απασχόληση και στην εργασία

Η νομοθεσία απαγορεύει τις διακρίσεις στην απασχόληση με βάση τη φυλή, τη θρησκεία, την εθνική προέλευση, το χρώμα, το φύλο (συμπεριλαμβανομένης και της εγκυμοσύνης), την εθνοτική ομάδα, την αναπηρία ή την ηλικία.

Η κυβέρνηση δεν επέβαλε πάντα αποτελεσματικά αυτούς τους νόμους και τους κανονισμούς. Οι ποινές που επιβάλλει η νομοθεσία δεν ήταν αρκετές για αποθαρρύνουν τους παραβάτες και περιλαμβάνουν ποινές φυλάκισης μέχρι τρία έτη και χρηματικές ποινές μέχρι €5.000 (\$6.000). Διακρίσεις στην απασχόληση και στην εργασία συνέβησαν με βάση τη φυλή, το φύλο (συμπεριλαμβανομένης και της εγκυμοσύνης), την αναπηρία, το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου. Επίσης, υπήρξαν διακρίσεις κατά μεταναστών εργατών (δείτε Ενότητα 7.ε.).

Στην έκθεσή του για την ισότητα των φύλων το 2016, ο Συνήγορος του Πολίτη παρουσίασε ξανά κάποια ευρήματά του από προηγούμενα χρόνια που αφορούσαν σε παράνομες απολύσεις και αλλαγές στους εργασιακούς όρους που επέβαλαν εργοδότες του ιδιωτικού τομέα σε γυναίκες υπαλλήλους λόγω εγκυμοσύνης. Από 73 καταγγελίες διακρίσεων που αφορούσαν σε αναπηρία και ερευνήθηκαν από το Συνήγορο του Πολίτη το 2016, οι 23 αφορούσαν σε διακρίσεις στην εργασία.

Το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (Σ.Υ.Δ.) επέκρινε τις διακρίσεις εναντίον των διεμφυλικών ατόμων στην απασχόληση, γενικά, θεωρώντας ότι περιορίζουν την πρόσβασή τους σε στέγη και ιατρική περίθαλψη.

Στις 5 Ιανουαρίου και στις 16 Φεβρουαρίου, τα μέσα ενημέρωσης γνωστοποίησαν δύο διαφορετικές περιπτώσεις ατόμων που απολύθηκαν από ιδιωτική εταιρεία και από την Αστυνομική Ακαδημία αντίστοιχα, καταγγέλλοντας διακρίσεις για λόγους υγείας. Η πρώτη περίπτωση αφορούσε σε υπάλληλο με σκλήρυνση κατά πλάκας ο οποίος διένυε περίοδο δοκιμασίας στην εργασία του και η δεύτερη σε δόκιμο της Αστυνομικής Ακαδημίας με ηπατίτιδα Β.

ε. Αποδεκτές συνθήκες εργασίας

Το εθνικό μεικτό κατώτατο ημερομίσθιο στον ιδιωτικό τομέα για ανειδίκευτους εργάτες ηλικίας 25 ετών και άνω ήταν €26,18 (\$31,40), ενώ για εργάτες ηλικίας κάτω των 25 ετών ήταν το 84% αυτού του ποσού, δηλαδή €22,83 (\$27,40) ημερησίως. Τα ημερομίσθια αυτά ήταν πάνω από το όριο της φτώχειας.

Το ανώτατο νόμιμο όριο εργασίας είναι 40 ώρες ανά εβδομάδα. Η νομοθεσία προβλέπει τουλάχιστον μία περίοδο ανάπαυσης 24 ωρών την εβδομάδα, επιβάλλει ετήσια υποχρεωτική άδεια ενός μηνός μετ' αποδοχών και θέτει όρια στις υπερωρίες. Επίσης, η νομοθεσία ορίζει πρόσθετη αμοιβή και έγκριση από το Υπουργείο Εργασίας για την υπερωριακή εργασία. Η πρόσθετη αμοιβή κυμαίνεται από 20% μέχρι 75% του ημερομισθίου ανάλογα με το συνολικό αριθμό των επιπλέον ωρών και την ημέρα εργασίας (Κυριακές, αργίες, νύχτες κλπ.). Επίσης, οι εργοδότες παρέιχαν αντισταθμιστικό χρόνο ανάπαυσης. Αυτές οι διατάξεις δεν εφαρμόζονταν πάντα πραγματικά σε όλους τους τομείς, ιδίως στον τουρισμό, στη γεωργία, στην παραοικονομία, στο οικιακό προσωπικό και στους εργαζόμενους μετανάστες.

Η νομοθεσία που αφορά στους μισθούς δεν εφαρμοζόταν πάντα. Τα σωματεία και τα μέσα ενημέρωσης κατήγγειλαν κάποιες ιδιωτικές επιχειρήσεις επειδή ανάγκαζαν τους υπαλλήλους τους να επιστρέψουν μέρος του μισθού τους και των υποχρεωτικών εποχικών δώρων τους σε μετρητά, μετά από την κατάθεσή τους στον τραπεζικό λογαριασμό τους. Άλλοι υπάλληλοι υποχρεώνονταν να δηλώνουν ψευδώς και να υπογράφουν ότι πληρώθηκαν τα δώρα τους, μολονότι δεν τα είχαν πληρωθεί. Αρκετοί υπάλληλοι καταγράφηκαν επισήμως ως υπάλληλοι μερικής απασχόλησης αλλά, ουσιαστικά, εργάζονταν παραπάνω ώρες χωρίς να πληρώνονται. Η υπερωριακή απασχόληση δεν δηλώνονταν πάντα επισήμως ούτε πληρωνόταν αναλόγως. Σε άλλες περιπτώσεις, οι υπάλληλοι πληρώνονταν καθυστερημένα, μετά από κάποιους μήνες, συχνά με κουπόνια και όχι με μετρητά. Αναφέρθηκαν επίσης περιπτώσεις απασχόλησης μέχρι και 30 ημερών, συνεχώς, χωρίς αργία τα σαββατοκύριακα. Τέτοιες παραβάσεις παρατηρήθηκαν κυρίως στον τουρισμό, στη γεωργία και στο οικιακό προσωπικό.

Στις 16 Ιουνίου, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών έκρινε ότι κάποιος βουλευτής είχε παραβεί την εργασιακή νομοθεσία κατά την τετραετία 2011-15 και τον υποχρέωσε να καταβάλει €6.601,94 (\$7.920) ως αποζημίωση σε μία πρώην υπάλληλό του. Η υπάλληλος δεν είχε δηλωθεί στο προσωπικό του γραφείου του βουλευτή, αλλά εμφανιζόταν ως υπάλληλος σουπερμάρκετ και ισχυρίστηκε ότι εργαζόταν υπερωριακά χωρίς αντίστοιχη αμοιβή.

Στις 6 Απριλίου, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ότι δικαστήριο της Αθήνας επέβαλε ποινές φυλάκισης 10 ετών στους ιδιοκτήτες του ξενοδοχείου Athens Ledra επειδή δεν είχαν καταβάλει μισθούς και δώρα στους υπαλλήλους τους. Εκτός από τις ποινές φυλάκισης, το δικαστήριο διέταξε την καταβολή €10.000 (\$12.000) ως προϋπόθεση για να ασκήσουν έφεση οι εργοδότες.

Η νομοθεσία προβλέπει ελάχιστα επιτρεπτά όρια υγείας και ασφάλειας στην εργασία ορίζοντας ότι η ευθύνη προσδιορισμού των μη ασφαλών εργασιακών συνθηκών βαρύνει τους ειδικούς υγείας και ασφάλειας και όχι τους εργαζόμενους. Οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα να υποβάλουν εμπιστευτική καταγγελία στην Επιθεώρηση Εργασίας για επικίνδυνες συνθήκες εργασίας και να μπορούν να απέχουν αυτών χωρίς να διακινδυνεύσουν τη θέση τους. Στις 9 Απριλίου, ο Άρειος Πάγος εξέδωσε απόφαση υπέρ ενός εργαζομένου ο οποίος έμεινε μόνιμα ανάπηρος μετά από ατύχημα στο χώρο εργασίας του και απαίτησε από τον εργοδότη να τον κρατήσει στη δουλειά. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η επιχείρηση δεν είχε λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να προστατέψει τον υπάλληλο και απαίτησε την καταβολή στον ενάγοντα των μισθών που είχε απωλέσει και οι οποίοι ανέρχονταν σε €15.000 (\$18.000).

Σύμφωνα με κρατικά στατιστικά στοιχεία, το 2016, συνέβησαν 6.515 ατυχήματα σε χώρους εργασίας, εκ των οποίων τα 73 ήταν θανατηφόρα. Στις 11 Ιουνίου, η καθημερινή εφημερίδα *Καθημερινή* παρέθεσε στοιχεία των επιθεωρητών υγείας του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), οι οποίοι ανέφεραν ότι τα εργατικά ατυχήματα αυξήθηκαν κατά 7% το 2017, σε

σύγκριση με το 2016. Στις 10 Αυγούστου, η καθημερινή εφημερίδα *Ριζοσπάστης* ανέφερε οκτώ περιπτώσεις θανατηφόρων εργατικών ατυχημάτων τα οποία συνέβησαν μέσα σε 45 ημέρες. Σύμφωνα με τους επιθεωρητές υγείας του ΣΕΠΕ, στην περίοδο 2015-2016, οι αρχές διεξήγαγαν περίπου 45.000 επιθεωρήσεις που αφορούσαν σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία και επέβαλαν στους παραβάτες χρηματικές ποινές που ανήλθαν σε 7 εκατομμύρια ευρώ (8,4 εκατομμύρια δολάρια).

Υπεύθυνη για την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας είναι η Επιθεώρηση Εργασίας. Το Υπουργείο Εργασίας είναι υπεύθυνο για όλα τα θέματα που αφορούν στην εργασιακή υγεία και ασφάλεια σε όλη τη χώρα. Η Διεύθυνση Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία, υπό τη Γενική Διεύθυνση Εργασίας και Ένταξης στην Απασχόληση, και το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) είναι οι βασικές αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Το ΣΕΠΕ έχει δικαιοδοσία σε όλο τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, εκτός από το οικιακό προσωπικό, τα μεταλλεία και τα πλοία του εμπορικού ναυτικού (τα οποία εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των Υπουργείων Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής). Ειδικοί στα εργασιακά θέματα χαρακτήρισαν ικανοποιητικούς τους νόμους περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία, αλλά δήλωσαν ότι η εφαρμογή της νομοθεσίας από την Επιθεώρηση Εργασίας ήταν ανεπαρκής.

Ο αριθμός των επιθεωρητών που ήταν εντεταλμένοι για επιθεωρήσεις εργασίας υπερέβαινε τους 1.000, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού της Επιθεώρησης Εργασίας, προσωπικού του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, των Ασφαλιστικών Ταμείων, του τμήματος Οικονομικών Εγκλημάτων της αστυνομίας και της ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων. Παρά τις προσπάθειες του κράτους να αυξήσει τις επιθεωρήσεις για να ανακαλύψει περιπτώσεις αδήλωτης, υποδηλωμένης και απλήρωτης εργασίας, τα συνδικάτα και τα μέσα ενημέρωσης κατήγγειλαν ότι η εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας υπήρξε ανεπαρκής στους τομείς της ναυτιλίας, του τουρισμού και της γεωργίας. Επίσης, η εφαρμογή της νομοθεσίας ήταν ανεπαρκής στις μικρές επιχειρήσεις της χώρας οι οποίες απασχολούσαν 10 ή λιγότερα άτομα.

Οι αρχές έκλεισαν για λίγες ημέρες επιχειρήσεις που βρέθηκαν να απασχολούν αδήλωτους εργαζομένους. Αν διαπιστωθεί ότι επανειλημμένα παραβαίνουν τη νομοθεσία, οι επιχειρήσεις αυτές κλείνουν οριστικά. Οι χρηματικές ποινές για αδήλωτους υπαλλήλους μπορεί να φθάσουν τα €10.500 (\$12.600) για κάθε αδήλωτο υπάλληλο άνω των 25 ετών και €9.197 (\$11.000) για κάθε αδήλωτο υπάλληλο κάτω των 25 ετών. Στις 13 Απριλίου, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ότι το ύψος αυτών των χρηματικών ποινών σε συνδυασμό με την αυτόματη επιβολή τους από τις αρχές, χωρίς την απαιτούμενη νομική διαδικασία, ήταν αμφισβητήσιμο νομικά. Τα δικαστήρια ζήτησαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας να γνωματεύσει αν το ύψος της χρηματικής ποινής παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας της ποινής. Μέχρι τον Νοέμβριο, η γνωμάτευση του Συμβουλίου της Επικρατείας εκκρεμούσε ακόμη.

Στις 13 Σεπτεμβρίου, η Βουλή ψήφισε νέο νόμο ο οποίος προβλέπει την προσωρινή διακοπή της λειτουργίας επιχειρήσεων σε περιπτώσεις που οι εργοδότες τους παραβαίνουν επανειλημμένα τη νομοθεσία που αφορά στην αδήλωτη εργασία ή στην ασφάλεια της εργασίας. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, οι εργοδότες είναι υποχρεωμένοι να δηλώνουν εκ των προτέρων την υπερωριακή εργασία των υπαλλήλων τους ή τις αλλαγές στα προγράμματα εργασίας τους. Επίσης, ο νόμος προβλέπει επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας για τις παρένθετες μητέρες, καθώς και προστασία από απόλυση στη διάρκεια της εγκυμοσύνης τους, αλλά και μετά από τη γέννα.

Τα δικαστήρια πρέπει να εξετάζουν καταγγελίες που υποβάλλουν εργαζόμενοι κατά των εργοδοτών τους και αφορούν σε καθυστέρηση πληρωμής μισθών, μέσα σε δύο μήνες από την υποβολή τους και να εκδίδουν απόφαση εντός 30 ημερών μετά την ακροαματική διαδικασία.